

Βασίλειος Π. Κόλιας
Δικηγόρος, ΔΝ

Η ερμηνεία των γενικών όρων συναλλαγών

Υπό το πρίσμα μιας γενικής μεθόδου ερμηνείας
της δήλωσης βούλησης



ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Η ερμηνεία των γενικών όρων συναλλαγών
Υπό το πρίσμα μιας γενικής μεθόδου
ερμηνείας της δήλωσης βούλησης
Βασίλειος Π. Κόλιας

ISBN 978-960-562-534-4

Σύμφωνα με το Ν. 2121/93 για την Πνευματική Ιδιοκτησία απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, η αποθήκευσή του σε βάση δεδομένων, η αναμετάδοσή του σε ηλεκτρονική ή οποιαδήποτε άλλη μορφή και η φωτοανατύπωσή του με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

ΔΗΛΩΣΗ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ

Το περιεχόμενο του παρόντος έργου έχει τύχει επιμελούς και αναλυτικής επιστημονικής επεξεργασίας. Ο εκδοτικός οίκος και οι συντάκτες δεν παρέχουν διά του παρόντος νομικές συμβουλές ή παρεμφερείς συμβουλευτικές υπηρεσίες, ουδεμία δε ευθύνη φέρουν για τυχόν ζημία τρίτου λόγω ενέργειας ή παράλειψης που βασίστηκε εν όλω ή εν μέρει στο περιεχόμενο του παρόντος έργου.

Art Director:	Θεόδωρος Μαστρογιάννης
Υπεύθυνος Παραγωγής:	Ανδρέας Μενούνος
Φωτοστοιχειοθεσία:	Αγγελική Ορφανουδάκη
Παραγωγή:	NB Production AM280316M23



ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Μαυρομυιάλη 23, 106 80 Αθήνα
Τηλ.: 210 3678 800 • Fax: 210 3678 819
<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org
Αθήνα: Μαυρομυιάλη 2, 106 79 • Τηλ.: 210 3607 521
Πειραιάς: Φίλωνος 107-109, 185 36 • Τηλ: 210 4184 212
Πάτρα: Κανάρη 15, 262 22 • Τηλ.: 2610 361 600
Θεσ/νίκη: Φράγκων 1, 546 26 • Τηλ.: 2310 532 134



member of Europe's 500
dynamic entrepreneurs



© 2016, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΕΒΕ

Βασίλειος Π. Κόλιας
Δικηγόρος, ΔΝ

Η ερμηνεία των γενικών όρων συναλλαγών

Υπό το πρίσμα μίας γενικής μεθόδου
ερμηνείας της δήλωσης βούλησης



NOMIKH BIBLIOΘΗΚΗ

The interpretation of standard contract terms Shaping a universal method of interpreting juridical acts

Vasileios Kolias
Attorney at Law, PhD

Abstract: The study attempts to shape a universal method of interpreting legal acts in order to find the proper method of interpreting standard contract terms. In a first section issues are thoroughly examined of how to find what meaning the parties attached to their expression of will, along with issues of the role of the principle of good faith in the interpretation of contracts. In a second section the conclusions drawn from such general method are applied to standard contract terms. Lastly, the study explores the special rules of Greek Law no 2251/1994 regarding the interpretation of standard contract terms.

ISBN 978-960-562-534-4

COPYRIGHT

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, without the prior permission of NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A., or as expressly permitted by law or under the terms agreed with the appropriate reprographic rights organisation. Enquiries concerning reproduction which may not be covered by the above should be addressed to NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. at the address below.

DISCLAIMER

The content of this work is intended for information purposes only and should not be treated as legal advice. The publication is necessarily of a general nature; NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. makes no claim as to the comprehensiveness or accuracy of the information provided; Information is not offered for the purpose of providing individualized legal advice. Professional advice should therefore be sought before any action is undertaken based on this publication. Use of this work does not create an attorney-client or any other relationship between the user and NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. or the legal professionals contributing to this publication.



NOMIKH BIBΛIOΘΗKH

23, Mavromichali Str., 106 80 Athens Greece
Tel.: +30 210 3678 800 • Fax: +30 210 3678 819
<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org



member of Europe's 500
dynamic entrepreneurs



Committed to excellence



© 2016, NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα εργασία αποτελεί με μικρές τροποποιήσεις την διδακτορική διατριβή που υποστήριξα στη Νομική Σχολή του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών τον Ιούνιο του 2015. Αποτελεί τον καρπό μακράς ερευνητικής προσπάθειάς μου.

Από την θέση αυτή θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή μου Φίλιππο Δωρή για τον εξαιρετικά γόνιμο επιστημονικό διάλογο που σε μεγάλο βαθμό καθόρισε τα συμπεράσματα στα οποία καταστάλαξε η παρούσα εργασία, αλλά και για την ακατάπαυστη ενθάρρυνσή του σε όλα τα στάδια της προσπάθειάς μου. Η παρουσία του και ο λόγος του αποτέλεσε, ήδη από τα φοιτητικά μου χρόνια, πολύτιμο φανό για εμένα σε κάθε ερευνητική μου αναζήτηση.

Ευχαριστίες οφείλονται επίσης σε όλα τα μέλη της επταμελούς επιτροπής που συγκροτήθηκε από τους καθηγητές κκ. *Ιωάννη Καράκωστα, Παναγιώτη Παπανικολάου, Καλλιόπη Χριστακάκου - Φωτιάδου*, τον αναπληρωτή καθηγητή κ. *Μιχάλη Αυγουστιανάκη*, τον επίκουρο καθηγητή κ. *Γιώργο Μεντή* και τον λέκτορα *Κωνσταντίνο Καραγιάννη*, για τις εξαιρετικά ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις τους κατά την υποστήριξη της διατριβής μου αλλά και την ευμενή υποδοχή της εργασίας μου.

Η εργασία μου αφιερώνεται στη σύζυγό μου Ιωσηφίνα, που πάντοτε με στήριζε σε κάθε ερευνητική μου προσπάθεια και στη Σοφία, την όμορφη ύπαρξη που εδώ και δύο χρόνια στολίζει τη ζωή μου.

Μάρτιος 2016

Βασίλειος Π. Κόλιας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....	5
Συντομογραφίες.....	21
Εισαγωγή	
§1. Το αντικείμενο της μελέτης.....	25

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

Η ερμηνεία των δικαιопραξιών κατά τους γενικούς κανόνες των ΑΚ 173 και 200

§2. Η εξηγητική ερμηνεία των δικαιопραξιών	
I. Θεωρίες για την ερμηνεία των δικαιопραξιών	29
II. Η μη αμφισβήτηση της υπόστασης των ΑΚ 173 και 200 ως κανόνων δικαίου ως βασική αφετηρία της μελέτης.....	32
III. Η ΑΚ 173	33
A. Η αρχή της υποκειμενικής ερμηνείας των δικαιопραξιών και οι λόγοι που την επιβάλλουν	33
B. Έννοια της κατ' ΑΚ 173 αληθινής βούλησης	34
IV. ΑΚ 200.....	37
A. Η ανάγκη περιορισμού του ατομιστικού στοιχείου στην ερμηνεία της δήλωσης βούλησης	37
B. Τα κριτήρια της ΑΚ 200	38
1. Η αρχή της καλής πίστης	38

2. Η καλή πίστη ως ουσιαστικό κριτήριο ερμηνείας των δικαιопραξιών	39
3. Τα συναλλακτικά ήθη.....	42
V. Πεδίο εφαρμογής των ΑΚ 173 και 200	45
VI. Η υπόσταση της δήλωσης βούλησης στο ισχύον δίκαιο ως παράγοντας καθοριστικός της μεθόδου ερμηνείας της.....	47
VII. Κατάστρωση της μεθόδου ερμηνείας της δήλωσης βούλησης	50
A. Εκκίνηση της ερμηνείας από τις παραστάσεις των μερών και επικουρική θέση της κανονιστικής ερμηνείας	50
B. Ιστορική - ανακατασκευαστική ερμηνεία της δήλωσης βούλησης	53
1. Η βούληση του δηλούντος ως αφετηρία της ερμηνείας της δικαιопραξίας	54
α. Ο αναγκαίος αποδεικτικός συλλογισμός για τη διάγνωση της βούλησης του δηλούντος	54
β. Κείμενο της δήλωσης	56
γ. Η σημασία του επικοινωνιακού περιβάλλοντος	58
δ. Τα ειδικότερα στοιχεία που συνθέτουν το επικοινωνιακό περιβάλλον	60
ε. Βάρος απόδειξης και αποδεικτική σημασία των κρίσιμων για την ερμηνεία περιστάσεων	62
2. Η προτεραιότητα των ατομικών έναντι των γενικών περιστάσεων κατά την αναζήτηση του υποκειμενικού νοήματος του δηλούντος.....	65
3. Αναζήτηση του υποκειμενικού νοήματος του δηλούντος σε περίπτωση που δεν διαβάσθηκε το κείμενο της δήλωσης βούλησης.....	67
α. Τυπολογία περιπτώσεων έλλειψης παραστάσεων των δικαιопρακτούντων για το περιεχόμενο της δήλωσης βούλησης.....	67
β. Νοηματοδότηση του δικαιопρακτικού κειμένου που δεν διαβάσθηκε	69

4. Αδυναμία προσδιορισμού του υποκειμενικού νοήματος σε περίπτωση περισσότερων νοηματικών εκδοχών του κειμένου της δήλωσης βούλησης	70
α. Περιπτωσιολογία αδυναμίας ανεύρεσης του υποκειμενικού νοήματος λόγω περισσότερων νοηματικών εκδοχών.....	70
β. Ερμηνεία της δήλωσης βούλησης ως κειμένου κανονιστικού με αντικειμενική ρυθμιστική λειτουργία.....	71
γ. Λογικά - συστηματικά επιχειρήματα από το περιεχόμενο της δικαιοπραξίας	74
δ. Κανόνες και αρχές της έννομης τάξης ως κρίσιμα ερμηνευτικά κριτήρια	76
5. Η κατανόηση της δήλωσης βούλησης από τον αποδέκτη της ή από τρίτους συναλλασσόμενους	80
α. Η σημασία για την ερμηνεία της δήλωσης βούλησης της κατανόησής της από τον αποδέκτη ή από τρίτους συναλλασσόμενους	80
β. Η αναζήτηση της κατανόησης της δήλωσης βούλησης από το άλλο συναλλασσόμενο μέρος.....	81
6. Η περαιτέρω πορεία της ερμηνείας της δήλωσης βούλησης μετά τη διαπίστωση του τρόπου κατανόησης της από τον αποδέκτη της	81
Γ. Η κανονιστική ερμηνεία της δήλωσης βουλήσεως	83
1. Η ανάγκη προσφυγής σε κανόνες συναλλακτικής επιμέλειας για την εύρεση του νοήματος της δήλωσης βούλησης.....	83
2. Η προστασία της εμπιστοσύνης ως γενικότερη αρχή του ιδιωτικού δικαίου και ως θεμελιώδης εξειδίκευση της γενικής ρήτηρας της ΑΚ 200	85
α. Η αρχή της εμπιστοσύνης στο ιδιωτικό δίκαιο.....	85
β. Η αρχή της εμπιστοσύνης στην ερμηνεία των δικαιοπραξιών	87
γ. Πρόσωπα άξια προστασίας ως προς την εμπιστοσύνη τους για το νόημα της δικαιοπραξίας	88
3. Συναλλακτικοί κανόνες αντίληψης.....	89
4. Η δεοντολογική λειτουργία των ερμηνευτικών επιταγών των ΑΚ 173 και 200.....	91

5. Η συγκεκριμένη τομή των αντίρροπων ερμηνευτικών επιταγών ως προσδιοριστικός παράγοντας του νοήματος της δήλωσης βουλήσεως	92
α. Διαφοροποίηση του βαθμού προστασίας της εμπιστοσύνης σύμφωνα με κριτήρια της έννομης τάξης.....	92
β. Η ένταση της εμπιστοσύνης λόγω των λέξεων ή των περιστάσεων της δήλωσης.....	94
γ. Το είδος της δικαιοπραξίας	94
δ. Οι προσωπικές ιδιότητες των δικαιοπρακτούντων	98
6. Περιπτώσεις αδυναμίας καταλογισμού κανονιστικού νοήματος σε κάποιο από τα μέρη	99
α. Ύπαρξη διαφορετικού ορθού νοήματος για καθένα από τα μέρη	99
β. Διμερής ετεροειδής πλάνη.....	101
VIII. Ερμηνεία πρότασης και αποδοχής και κατάρτιση της σύμβασης.....	103
IX. Κανόνες που θα μπορούσαν να μεταβάλλουν την καταστρωθείσα μέθοδο ερμηνείας της δήλωσης βούλησης.....	105
Α. Ο κανόνας “ <i>de claris non fit interpretatio</i> ”	105
1. Περιεχόμενο	105
2. Κριτική του κανόνα.....	105
3. Ο κανόνας “ <i>de claris non fit interpretatio</i> ” ως εκδήλωση δικαστικού τεκμηρίου υπέρ του γράμματος της δικαιοπραξίας.....	107
Β. Το άρθρο 393 παρ. 2 και παρ. 3 του ΚΠολΔ	109
Γ. Οι κανόνες του τύπου της δήλωσης βούλησης.....	112
1. Οι σκοποί του τύπου ως λόγοι περιορισμού των ερμηνευτικών μέσων	112
α. Τοποθέτηση του προβλήματος	112
β. Οι σκοποί του τύπου της δικαιοπραξίας	114

γ. <i>Η λειτουργία των σκοπών του τύπου ως εμπόδιο για την αναζήτηση της βούλησης των δικαιοπρακτούντων</i>	114
2. Περιορισμός της λήψης υπόψη των συγκειμένων για την προστασία των συμφερόντων τρίτων.....	116
§3. Η συμπληρωτική ερμηνεία των δικαιοπραξιών	
I. Νομιμοποίηση της συμπληρωτικής ερμηνείας στο σύστημα του ιδιωτικού δικαίου	118
II. Διαφοροποίηση από την εξηγητική ερμηνεία.....	121
III. Η συμπληρωτική ερμηνεία ως φορέας αυτόνομων αξιολογήσεων	123
Α. <i>Η εικαζόμενη βούληση των μερών ως βάση της συμπληρωτικής ερμηνείας</i>	123
Β. <i>Συναγωγή της υποθετικής βούλησης με βάση κανόνες της κοινής πείρας</i>	124
Γ. <i>Το περιεχόμενο της δικαιοπραξίας ως μέσο για τη συναγωγή της υποθετικής βούλησης</i>	126
Δ. <i>Επιχειρήματα από το περιεχόμενο της δικαιοπραξίας ως μέσα ανεύρεσης της υποθετικής βούλησης</i>	128
1. Η όμοια μεταχείριση των ομοίων	128
2. Το επιχείρημα των αναγκαίων λογικών συνεπειών της εκφρασμένης βούλησης	130
3. Το επιχείρημα «εν τω μείζονι εμπεριέχεται το έλασσον»	132
IV. Η συμπληρωτική ερμηνεία της σύμβασης ως μέσο ετερόνομης δικαστικής διάπλασης της σχέσης των μερών κατά την κρατούσα άποψη	135
Α. <i>Η κρατούσα αντίληψη περί του χαρακτήρα και της λειτουργίας της συμπληρωτικής ερμηνείας της σύμβασης</i>	135
1. Η νομική φύση της συμπληρωτικής ερμηνείας της σύμβασης κατά την κρατούσα άποψη.....	135

2. Η συμπληρωτική ερμηνεία της σύμβασης κατά την κρατούσα άποψη, για την κάλυψη των κενών, που καταλείπονται μετά την αναγνώριση της ακυρότητας των ΓΟΣ	141
3. Η επίκληση της ιδιωτικής αυτονομίας για την προτεινόμενη από την κρατούσα άποψη συμπληρωτική ερμηνεία της σύμβασης.....	143
<i>B. Κριτική της κρατούσας άποψης - Ανάγκη χρήσης δογματικά καθαρών μέσων πλήρωσης των δικαιοπρακτικών κενών</i>	<i>144</i>
§4. Η ερμηνεία των δικαιοπραξιών σε αντιπαραβολή με την ερμηνεία του νόμου	
I. Η φύση των δικαιοπρακτικών ρυθμίσεων ως παράγοντας καθοριστικός της ερμηνείας	150
II. Σημεία διαφοροποίησης της ερμηνείας του νόμου από την ερμηνεία των δικαιοπραξιών	151
<i>A. Η ερμηνευτική αξία του ιστορικού στοιχείου</i>	<i>151</i>
<i>B. Η ερμηνευτική αξία της εμπιστοσύνης του αποδέκτη</i>	<i>152</i>
<i>Γ. Η ερμηνευτική αξία ηθικοπολιτικών επιχειρημάτων ορθότητας της προκρινόμενης λύσης</i>	<i>153</i>
<i>Δ. Η ερμηνευτική αξία του συστηματικού στοιχείου</i>	<i>154</i>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

Η ερμηνεία των ΓΟΣ ως ειδικό πεδίο εφαρμογής των γενικών κανόνων ερμηνείας των δικαιοπραξιών (ΑΚ 173 και 200)

§5. Οι ΓΟΣ ως αντικείμενο ερμηνείας	
I. Η νομική φύση των ΓΟΣ	157

II. Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ΓΟΣ που προσομοιάζουν σε κανόνες δικαίου	160
III. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ΓΟΣ ως τμήματος της μεμονωμένης δήλωσης βουλήσεως	162
§6. Κατάστρωση ειδικότερης μεθόδου ερμηνείας των ΓΟΣ, ως αποτέλεσμα εξειδίκευσης των δογματικών πορισμάτων για την ερμηνεία των δικαιοπραξιών	
I. Οι λόγοι τονισμού του αντικειμενικού στοιχείου στην ερμηνεία των ΓΟΣ	164
A. Το γενικό - αντικειμενικό νόημα των ΓΟΣ ως κριτήριο της ιστορικής - ανακατασκευαστικής ερμηνείας τους	164
B. Το γενικό - αντικειμενικό νόημα των ΓΟΣ ως κριτήριο της κανονιστικής ερμηνείας τους	165
II. Η διάρθρωση της ερμηνείας των ΓΟΣ	168
III. Το απαιτούμενο μέτρο συναλλακτικής επιμέλειας και αντίληψης του πελάτη στην αντικειμενική ερμηνεία των ΓΟΣ.....	170
IV. Επιμέρους κρίσιμα ερμηνευτικά στοιχεία της γενικής-αντικειμενικής ερμηνείας των ΓΟΣ	172
A. Το γράμμα των ΓΟΣ	172
1. Ερμηνεία εξειδικευμένων όρων του εμπορίου, της τεχνικής ή της επιστήμης στους ΓΟΣ.....	172
2. Ερμηνεία νομικών όρων στους ΓΟΣ	174
B. Το συστηματικό στοιχείο στην ερμηνεία των ΓΟΣ	177
Γ. Ο ρόλος της διαφήμισης στην ερμηνεία των ΓΟΣ.....	178
Δ. Ο ρόλος των συμφερόντων του χρήστη στην ερμηνεία των ΓΟΣ.....	180
E. Κρίσιμο χρονικό σημείο για την ερμηνεία των ΓΟΣ	181
ΣΤ. Ερμηνεία ΓΟΣ απέναντι σε ετεροειδείς κύκλους προσώπων	182

1. Διαφοροποίηση της ερμηνείας των ΓΟΣ ανάλογα με την κάθε συναλλακτική ομάδα απέναντι στην οποία χρησιμοποιούνται.....	182
2. Ερμηνεία των ΓΟΣ απέναντι σε τοπικά διαφοροποιημένες συναλλακτικές ομάδες ή αλλοδαπούς αντισυμβαλλομένους.....	182
V. Ατομικές περιστάσεις κρίσιμες για την ερμηνεία των ΓΟΣ.....	185
A. <i>Ιδιαίτεροτητες στη σύναψη της σύμβασης</i>	185
1. Συμπίπτουσες ατομικές παραστάσεις των μερών για το νόημα των ΓΟΣ.....	185
2. Αποκλίνουσες ατομικές παραστάσεις των μερών για το νόημα των ΓΟΣ.....	186
a. Προσυμβατικές δεσμευτικές δηλώσεις του χρήστη των ΓΟΣ.....	186
b. Πληρεξουσιότητα των αντιπροσώπων του χρήστη των ΓΟΣ για επεξηγήσεις του περιεχομένου των ΓΟΣ	187
B. <i>Το περιεχόμενο της ατομικής σύμβασης</i>	188
VI. Η θεωρία του αποκλεισμού της συγκεκριμένης βούλησης των συμβαλλομένων από την ερμηνεία των ΓΟΣ.....	190
A. <i>Διάκριση από την αντικειμενική ερμηνεία των ΓΟΣ, που είναι αποτέλεσμα της εφαρμογής των κανόνων ερμηνείας της δικαιοπραξίας</i>	190
B. <i>Επιχειρήματα της θεωρίας του αποκλεισμού της συγκεκριμένης βούλησης των συμβαλλομένων από την ερμηνεία των ΓΟΣ</i>	192
1. Ο επιδιωκόμενος μέσω των ΓΟΣ επιχειρηματικός εξορθολογισμός.....	192
2. Η προσομοιάζουσα με το νόμο γενική ρυθμιστική λειτουργία των ΓΟΣ	194
3. Η συνομολόγηση ειδικών όρων ως μόνη δυνατότητα έκφρασης της ατομικής βούλησης	196

<i>Γ. Κριτική αποτίμηση</i>	196
VII. Ερμηνεία των ΓΟΣ στη συλλογική δίκη.....	198
§7. Η στενή ή συσταλτική ερμηνεία των ΓΟΣ	
I. Έννοια και λειτουργία της στενής ή συσταλτικής ερμηνείας των ΓΟΣ	200
II. Η συσταλτική ερμηνεία των ΓΟΣ στη νομολογία	200
III. Κριτική της συσταλτικής ερμηνείας των ΓΟΣ ανεξάρτητα από το Ν 2251/1994	203
IV. Η συσταλτική ερμηνεία των ΓΟΣ στο σύστημα του Ν 2251/1994	205
A. Αποκλεισμός της συσταλτικής ερμηνείας με βάση τους γενικούς δικαιοτεχνικούς σκοπούς του Ν 2251/1994	205
B. Αποκλεισμός της συσταλτικής ερμηνείας με βάση τους ουσιαστικούς προστατευτικούς σκοπούς του Ν 2251/1994	208
1. Η συσταλτική ερμηνεία των ΓΟΣ ως εμπόδιο για τη διάπλαση της έννομης σχέσης με βάση το ενδοτικό δίκαιο	208
2. Η συσταλτική ερμηνεία ως παράγοντας ματαίωσης των επιδιωκόμενων με την πρόβλεψη της συλλογικής αγωγής σκοπών του Ν 2251/1994	210
§8. Η συμπληρωτική ερμηνεία των ΓΟΣ	
I. Οριοθέτηση της προβληματικής.....	212
II. Οι λόγοι αποκλεισμού της συμπληρωτικής ερμηνείας στους ΓΟΣ.....	212

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

Οι ειδικοί κανόνες ερμηνείας των ΓΟΣ του Ν 2251/1994

§9. Η ερμηνεία των ΓΟΣ στο πλαίσιο των κανόνων για την προστασία του καταναλωτή	
I. Ο νομοθετικός λόγος προστασίας του καταναλωτή γενικά και ειδικά στο επίπεδο της ερμηνείας των ΓΟΣ	215
A. Οι υπερνομοθετικές βάσεις της προστασίας του καταναλωτή	215
B. Η εκάστοτε συναλλακτική θέση του καταναλωτή ως λόγος προστασίας του	217
Γ. Ο ειδικότερος λόγος προστασίας του καταναλωτή στο επίπεδο της ερμηνείας των ΓΟΣ	219
II. Οι ειδικοί κανόνες ερμηνείας των ΓΟΣ του άρθρου 2 Ν 2251/1994 στο πλαίσιο των πολιτικών προστασίας του αντισυμβαλλόμενου με ΓΟΣ καταναλωτή	221
A. Τα προσφερόμενα μοντέλα προστασίας	221
B. Δικαιοσυγκριτική και ιστορική θεώρηση των μοντέλων προστασίας του συμβαλλόμενου με ΓΟΣ καταναλωτή	222
§10. Ο κανόνας του άρθρου 2 §2 εδ. α΄ Ν 2251/1994	
I. Ο κανόνας του άρθρου 2 §2 Ν 2251/1994 ως κανόνας διαφάνειας των ΓΟΣ	227
II. Ο κανόνας του άρθρου 2 §2 εδ. α΄ Ν 2251/1994 ως κανόνας ερμηνείας των ΓΟΣ	231
§11. Ο ερμηνευτικός κανόνας του άρθρου 2 § 4 εδ. α΄ του Ν 2251/1994	232

§12. Ο κανόνας της ερμηνείας των ΓΟΣ σε περίπτωση αμφιβολίας υπέρ του καταναλωτή (άρθρο 2 § 4 εδ. Β΄ του Ν 2251/1994)	
I. Ιστορική προέλευση του κανόνα	234
II. Δικαιοσυγκριτική θεώρηση.....	237
III. Δικαιολογητική βάση του κανόνα στο σύστημα του άρθρου 2 Ν 2251/1994	239
IV. Πεδίο εφαρμογής του άρθρου 2 §4 εδ. Β΄ Ν 2251/1994	243
A. <i>Η προβληματική της αναλογικής εφαρμογής του άρθρου 2 §4 εδ. Β΄ Ν 2251/1994 σε μη καταναλωτές συμβαλλόμενους</i>	243
B. <i>Η νομοθετική διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της §4 του αρθρ. 2 Ν 2251/1994 σε όλους τους όρους καταναλωτικών συμβάσεων που δεν αποτέλεσαν αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης</i>	246
Γ. <i>Ειδικά ζητήματα οριοθέτησης του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 2 §4 εδ. Β΄ Ν 2251/1994</i>	247
1. Όροι συμβάσεων που δεν έχουν συνταχθεί από τον χρήστη των ΓΟΣ.....	247
a. Όροι συμβάσεων που έχουν συνταχθεί από τρίτους	247
b. Όροι υποχρεωτικοί για τον προμηθευτή	249
2. Όροι που εκδίδονται από τον προμηθευτή κατ' εξουσιοδότηση νόμου	250
3. Έγκριση των ΓΟΣ από την εποπτεύουσα αρχή	251
4. ΓΟΣ που ρυθμίζουν essentialia negotii της σύμβασης	251
V. Η έννοια της "αμφιβολίας"	253
A. <i>Η επικουρικότητα του κανόνα έναντι των γενικών ερμηνευτικών κανόνων</i>	253
1. Ερμηνευτικές εκδοχές του κανόνα in dubio contra proferentem που αρνούνται την επικουρικότητά του	253

2. Η επικουρική εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 2 παρ. 4 εδ. Β΄ του Ν 2251/1994	254
<i>Β. Ο απαραίτητος βαθμός αμφιβολίας για την προσφυγή στον κανόνα του άρθρου 2 παρ. 4 εδ. Β΄ του Ν 2251/1994</i>	<i>257</i>
1. Ο απαιτούμενος βαθμός αμφιβολίας στο πλαίσιο της ιστορικής - ανακατασκευαστικής ερμηνείας των ΓΟΣ	257
2. Ο απαιτούμενος βαθμός αμφιβολίας στο πλαίσιο της κανονιστικής ερμηνείας των ΓΟΣ.....	258
3. Ο απαιτούμενος βαθμός αμφιβολίας στο πλαίσιο εκδίκασης συλλογικής αγωγής	259
<i>Γ. Διάκριση της «αμφιβολίας» του άρθρου 2 §4 εδ. Β΄ Ν 2251/1994 από την ασάφεια των ΓΟΣ, ως λόγο ακυρότητας ή μη ένταξης των ΓΟΣ στη σύμβαση</i>	<i>259</i>
<i>Δ. Διάκριση της «αμφιβολίας» από το ρυθμιστικό κενό των ΓΟΣ.....</i>	<i>261</i>
VI. Η έννομη συνέπεια του κανόνα του άρθρου 2 §4 εδ. Β΄ Ν 2251/1994.....	262
<i>Α. Έννοια του "υπέρ του καταναλωτή" ερμηνευτικού αποτελέσματος</i>	<i>262</i>
<i>Β. Η ερμηνεία των ΓΟΣ «κατά του καταναλωτή» ως επιταγή των κανόνων των §4 και 5 του άρθρου 2 Ν 2251/1994</i>	<i>264</i>
1. Η ερμηνεία «κατά του καταναλωτή» στο πλαίσιο της συλλογικής αγωγής.....	264
2. Έλλειψη ανάγκης ειδικού κανόνα ερμηνείας των ΓΟΣ «κατά του καταναλωτή» στο πλαίσιο της ατομικής αγωγής.....	266
VII. Ο κανόνας της εν αμφιβολία στενής ερμηνείας των ΓΟΣ	268

Συμπεράσματα

**§13. Βασικά χαρακτηριστικά της προτεινόμενης
ερμηνευτικής μεθόδου - Αποδελτίωση βασικών
πορισμάτων 270**

Βιβλιογραφία 275

Ευρετήριο..... 285

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

Η ερμηνεία των ΓΟΣ ως ειδικό πεδίο εφαρμογής των γενικών κανόνων ερμηνείας των δικαιιοπραξιών (ΑΚ 173 και 200)

§5. Οι ΓΟΣ ως αντικείμενο ερμηνείας

Ι. Η νομική φύση των ΓΟΣ

Πριν από την οποιαδήποτε ενασχόληση με το πρόβλημα της ερμηνείας των ΓΟΣ είναι απαραίτητη η αποσαφήνιση της νομικής τους φύσης, καθοριστικής για την κατάστρωση της ειδικότερης μεθόδου ερμηνείας τους.

Οι ΓΟΣ αποτελούν μορφώματα της ιδιωτικής αυτονομίας με τη μορφή έτοιμων κειμένων συμβάσεων, που προορίζονται να χρησιμοποιηθούν και χρησιμοποιούνται ως δηλώσεις βουλήσεως. Είναι σαφές ότι οι ΓΟΣ έχουν δικαιοπρακτική φύση από τη στιγμή που εντάσσονται σε συμβάσεις, δυνάμει ρητής ή σιωπηρής συμφωνίας³⁸⁵. Η δήλωση αποδοχής των ΓΟΣ εκ μέρους του πελάτη μπορεί να συνάγεται και σιωπηρά, από τη δήλωση του, που κατευθύνεται στην κατάρτιση της όλης σύμβασης³⁸⁶. Οι ΓΟΣ αποτελούν έτσι απευθυντές δηλώσεις βουλήσεως της επιχείρησης και του πελάτη, που καθίστανται συμβατικοί ορισμοί ακριβώς ως τμήματα των εκατέρωθεν δηλώσεων βούλησης επιχείρησης και πελάτη, που οδηγούν στην κατάρτιση της σύμβασης³⁸⁷.

Υπήρξαν ωστόσο στο παρελθόν και εκείνες οι φωνές τόσο στη γερμανική όσο και στη γαλλική επιστήμη, κατά τις οποίες οι συμβάσεις προσχωρήσεως³⁸⁸ δεν

385. Την ενσωμάτωση των ΓΟΣ στη σύμβαση αναγνωρίζει με συγκεκριμένες προϋποθέσεις ο έλληνας νομοθέτης με την διάταξη της §1 του άρθρου 2 Ν 2251/1994.

386. Εσφαλμένη πρέπει να θεωρηθεί η άποψη ότι η εισδοχή των ΓΟΣ στη σύμβαση θεμελιώνεται όχι σε δήλωση βούλησης, αλλά σε αντικειμενικά περιστατικά, όπως τις σύγχρονες τυπικές συνθήκες συναλλακτικής επαφής πελατών και επιχειρηματία, στο πλαίσιο της οποίας (συναλλακτικής επαφής) ο πελάτης δέχεται τα αγαθά ή τις υπηρεσίες που προσφέρει ο επιχειρηματίας, έτσι όμως *Παμπούκης*, Αξία αποκαταστάσεως στην ασφάλιση προϊόντων γης, ερμηνεία και ισχύς γενικών συναλλακτικών όρων (γνωμοδότηση), Αρμ 1978,419.

387. *Καράσης*, ΓενΑρχ ΙΙ, Δικαιοπραξία Β΄, Γ 321-323, σελ. 323-324, *Κουσούλης*, Τα αποτελέσματα αποφάσεως επί συλλογικής αγωγής, ΔΕΕ 2002,1097.

388. Βασικά χαρακτηριστικά της έννοιας των συμβάσεων προσχωρήσεως, όπως διαμορφώθηκε από την γαλλική επιστήμη των αρχών του 20ου αιώνα είναι: α) ο προσδιορισμός από μία κυρίαρχη βούληση ολόκληρου του περιεχομένου περισσότερων συμβάσεων, στις οποίες οι αντισυμβαλλόμενοι προσχωρούν στην βάση της λογικής à prendre ou

θα έπρεπε να αντιμετωπισθούν ως γνήσιες συμβάσεις και οι ΓΟΣ θα έπρεπε να αντιμετωπισθούν όπως ο νόμος³⁸⁹. Στη Γερμανία η άποψη αυτή διατυπώθηκε ακόμα και από το Reichsgericht για πρώτη φορά σε απόφαση του του έτους 1941³⁹⁰, στην οποία η συμφωνία προσλήψεως των ΓΟΣ χαρακτηριζόταν ως μη γνήσια συμβατική ρύθμιση, η οποία θα πρέπει να αντιμετωπισθεί περισσότερο ως υποβολή εκ μέρους του πελάτη (Unterwerfung) σε μια ήδη υπάρχουσα έννομη τάξη (fertig bereitliegende Rechtsordnung). Η άποψη ότι οι ΓΟΣ εξομοιώνονται ως προς τη φύση τους με το αντικειμενικό δίκαιο βρήκε πολλούς υποστηρικτές και στη γερμανική θεωρία³⁹¹, αλλά και απήχηση στην αρχική νομολογία του BGH³⁹². Έτσι οι ΓΟΣ χαρακτηρίζονταν ως γνήσιοι κανόνες δικαίου (echte Normen), που ανήκουν στην αντικειμενική έννομη τάξη ή ως δίκαιο ιδιαίτερης φύσης (ein Recht eigener Art). Το δίκαιο αυτό, κατά την άποψη αυτή, δεν αποτελεί ούτε αναγκαστικό ούτε ενδοτικό δίκαιο, αφού ισχύει μόνο εφόσον υπάρχει η σύμπραξη των συμβαλλομένων μερών, δηλ. εφαρμόζεται εφόσον τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν ρητά ή σιωπηρά υποβληθεί σε αυτό. Έτσι η συμφωνία υποβολής στους ΓΟΣ παραλληλίζεται από την ίδια αυτή άποψη προς τη συμφωνία επιλογής εφαρμοστέου δικαίου, που συναντούμε στο ιδιωτικό διεθνές δίκαιο³⁹³. Η άποψη αυτή δεν αποτελούσε μία αξιολογικά ουδέτερη άποψη, με συνέπειες μόνο για τη συστηματική κατάταξη των ΓΟΣ, αλλά οδηγούσε σε μία θεσμοποίηση των ΓΟΣ με άμεσο αντίκτυπο στον τρόπο της νομικής τους μεταχείρισης αλλά και ειδικότερα στον τρόπο της ερμηνείας τους³⁹⁴.

Είναι σαφές ότι οι ΓΟΣ δεν μπορούν να εξομοιωθούν με κανόνες δικαίου. Δεν προέρχονται από αρμόδιο πολιτειακό όργανο³⁹⁵ και η ισχύς τους σε κάθε συμ-

à laisser, χωρίς να μπορούν να προτείνουν τροποποιήσεις, β) η μονοπωλιακή θέση στην αγορά της επιχείρησης που καθορίζει με τον τρόπο αυτό το περιεχόμενο των συμβάσεων της, και γ) η ανάγκη του αντισυμβαλλομένου να λάβει το προσφερόμενο αγαθό ή υπηρεσία, βλ. και Κ. Ρόκα, Οι γενικοί όροι ασφαλίσεως και το πρόβλημα της προστασίας του ησφαλισμένου, σε: Μελέται Εμπορικού Δικαίου, 1971, σελ. 653 επ.

389. Βλ. και Κ. Ρόκα, ο.π., σελ. 656 επ.

390. DR 41, 1210.

391. Ενδεικτικά βλ. *Herschell*, DR 41, 1727. Παρουσίαση όλης της επιστημονικής συζήτησης της εποχής για τη νομική φύση των ΓΟΣ επιχειρεί ο *Nörr*, *Die Rechtsnatur der Allgemeinen Geschäftsbedingungen*, σελ. 18 επ.

392. Επισκόπηση της σχετικής νομολογίας της εποχής βλ. σε *Prölss*, *Zwei Jahre Rechtsprechung des Bundesgerichtshofes in Versicherungssachen*, *VersR* 1953, 5.

393. *Herschell*, DR 41, 1727 επ.

394. Βλ. παρακ. §6 VI B 2.

395. Έτσι ρητά οι ΑΠ 394/2006 ΧρΙΔ 2006, 628, ΕφΑθ 7470/2003 ΕΛΛΔνη 2005, 606 σε σχέση με τους ομοιόμορφους κανόνες του διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου, που χρησιμοποιούν ως συμβατικούς όρους οι τράπεζες στις συμβάσεις τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης, επίσης *Κοτσίρης*, Προς μίαν αντικειμενικήν περί γενικών εντύπων όρων θεωρίαν, σε: Θέματα Δικαίου, 1982, σελ. 68, *Καζάκο*, Αστικό Δίκαιο, οικονομία της αγοράς και προστασία των καταναλωτών, σελ. 153, *Larenz/Wolf*, *AllgT*, 9 Aufl., 2004, §43, Rn 11, σελ. 774, *Fischer*, *Die allgemeinen Geschäfts- und Lieferungsbedingungen*, BB 1957, 484, πρβλ. *Καράση*, ΓενΑρχ II, Δικαιοπραξία Β΄, Γ 318, σελ. 321.

Βατική σχέση θεμελιώνεται στη συμφωνία των μερών. Πέρα από το γεγονός ότι στους ΓΟΣ το «νομοθετούν υποκείμενο», δηλ. ο συντάκτης των ΓΟΣ δεν έχει από συνταγματική άποψη εξουσία για έκδοση κανόνων δικαίου, οι ΓΟΣ, κρινόμενοι ήδη με ουσιαστικά κριτήρια, δεν μπορούν να θεωρηθούν κανόνες δικαίου. Στον κανόνα του δικαίου ενυπάρχει η αντικειμενικότητα, η αμεροληψία, η ισότητα, η δικαιοσύνη, στοιχεία που ελλείπουν από τους ΓΟΣ, αφού αντίθετα με το δίκαιο και ειδικότερα αντίθετα με το ιδιωτικό δίκαιο, που υπηρετεί την ιδέα της εξισωτικής δικαιοσύνης, οι ΓΟΣ τίθενται κοινωνικοτυπικά για τη μονομερή εξυπηρέτηση των συμφερόντων του ενός, του επαγγελματία που τους συνέταξε³⁹⁶ και όχι με σκοπό την πραγμάτωση των αρχών της εξισωτικής συμβατικής δικαιοσύνης. Η αναμφισβήτητη ορθή, από κοινωνιολογική άποψη, διαπίστωση ότι σε πλατιά φάσματα της σύγχρονης οικονομικής ζωής η πραγματική ισχύς του κρατικού δικαίου, στο μέτρο που έχει ενδοτικό χαρακτήρα, έχει παραγκωνισθεί από την ισχύ και τη θέση που έχουν στην αγορά οι μεγάλες επιχειρήσεις και οι επαγγελματικές τους ενώσεις, που συντάσσουν και θέτουν προς υπογραφή στους πελάτες τους έτοιμα κείμενα ΓΟΣ³⁹⁷, χωρίς να τα διαπραγματεύονται, δεν μπορεί να δικαιολογήσει ένα *de jure* συμπέρασμα, ότι οι ΓΟΣ, που θέτουν οι επιχειρήσεις αυτές, αποτελούν κανόνες δικαίου³⁹⁸.

Σήμερα η θεωρία περί του χαρακτήρα των ΓΟΣ ως αντικειμενικού δικαίου έχει πλέον ολότελα εγκαταλειφθεί³⁹⁹. Είναι χαρακτηριστική, άλλωστε, από αυτή τη σκοπιά, η σύγχρονη διεθνής νομοθετική τάση με την οποία επικυρώνεται η αντιμετώπιση των ΓΟΣ ως έκφρασης της συμβατικής ελευθερίας των μερών. Στο πλαίσιο αυτό ο κοινοτικός νομοθέτης της Οδηγίας 93/13/ΕΟΚ και ο εθνικός νομοθέτης του Ν 2251/1994 κατέταξαν τους ΓΟΣ σε ένα ειδικό δίκαιο συμβάσεων, αντιμετωπίζοντας τους ως κείμενα, που αποκτούν ισχύ μόνο ως τμήμα των απευθυντέων δηλώσεων βουλήσεως του «προμηθευτή» ως χρήστη των ΓΟΣ και του «καταναλωτή», που οδηγούν στην κατάρτιση της σύμβασης (ΑΚ 361)⁴⁰⁰. Τούτο προκύπτει από την όλη ρυθμιστική σύλληψη του άρθρου 2 του Ν 2251/1994 (πρόβλεψη ελέγχου του περιεχομένου των ΓΟΣ, ανάγκη γνώσης ή δυνατότητας γνώσης των ΓΟΣ από τον καταναλωτή ως προϋπόθεση δεσμευτι-

396. Κοτσίρης, ο.π., σελ. 69, Καράσης, ο.π.

397. Για «σημαντικό τμήμα του συνολικού δικαϊκού υλικού, με το οποίο ρυθμίζονται οι συναλλακτικές σχέσεις» κάνει λόγο ο Καζάκος, ο.π., σελ. 153, ο οποίος εντοπίζει, με βάση το ρόλο των ΓΟΣ και το πεδίο ενέργειάς τους στις συναλλαγές, ομοιότητα των ΓΟΣ σε κοινωνιολογικό και μόνο επίπεδο με τους νόμους.

398. Κοτσίρης, ο.π., σελ. 71, Καράσης, ο.π., Γ 319, σελ. 322, Κ. Ρόκας, Οι γενικοί όροι ασφαλίσεως και το πρόβλημα της προστασίας του ησφαλισμένου, σε : Μελέται Εμπορικού Δικαίου, 1971, σελ. 657, Χριστοφορίδης, Η στερεότυπος ρήτρα, EEN 1975, 255-256.

399. Καράσης, ΓενΑρχ II, Δικαιοπραξία Β', Γ 319, σελ. 322, Löwe, Der Schutz des Verbrauchers vor Allgemeinen Geschäftsbedingungen - Eine Aufgabe für den Gesetzgeber, in : FS für Karl Larenz zum 70. Geburtstag, σελ. 395, Schmidt-Salzer, Das Recht der Allgemeinen Geschäfts- und Versicherungsbedingungen, 1967, σελ. 163 επ., 169 επ., Χριστοφορίδης, ο.π.

400. Καράσης, ΓενΑρχ II - Δικαιοπραξία Β', Γ 320, σελ. 322-323.

κότητάς τους), προκύπτει όμως και από το γράμμα ειδικότερων διατάξεων του νόμου, όπως π.χ. της §2⁴⁰¹ και της §8⁴⁰² του άρθρου 2 του Ν 2251/1994.

Η ερμηνεία των ΓΟΣ θα πρέπει, κατά συνέπεια, να ακολουθήσει τη συμβατική φύση των ΓΟΣ, παίρνοντας απόσταση από την ερμηνεία του νόμου⁴⁰³. Έτσι, αντίθετα με ό, τι γίνεται δεκτό για την ερμηνεία του νόμου, η ιστορία γέννησης των ΓΟΣ, η *occasio* της σύνταξής τους, τα κίνητρα, οι σκοποί και οι σκέψεις, που οδήγησαν τον χρήστη ή άλλα ενταταλμένα από τον χρήστη πρόσωπα στη διατύπωση των όρων, δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη, εφόσον δεν υπήρξε ενημέρωση του πελάτη περί αυτών, ο οποίος δεν έχει πρόσβαση σε αυτά τα στοιχεία. Η νομική τους μεταχείριση θα πρέπει να είναι σταθερά προσανατολισμένη στη φύση τους ως δηλώσεων βουλήσεως, παρά το γεγονός ότι πολλά γνωρίσματα των ΓΟΣ (όπως π.χ. η αφηρημένη διατύπωση τους) παραπέμπουν σε νομοθετικές διατάξεις. Για το λόγο αυτό δεν επιτρέπεται ο ερμηνευτής να προχωρεί σε μία ιστορική ερμηνεία των ΓΟΣ⁴⁰⁴, προκειμένου να εξυπηρετήσει τους σκοπούς, που οδήγησαν εκ μέρους μιας επιχείρησης στη σύνταξη των ΓΟΣ, όπως θα έκανε αν είχε να ερμηνεύσει κάποια νομοθετική διάταξη. Στην πραγματική βούληση του χρήστη των ΓΟΣ μπορεί να αποδοθεί σημασία, μόνο υπό τους όρους που θέτουν οι γενικοί κανόνες για την ερμηνεία της δικαιοπραξίας. Εξάλλου οι κατά την εύρεση του δικαίου ακολουθούμενες μέθοδοι της πλήρωσης των κενών και της περαιτέρω διάπλασης του δικαίου, δεν μπορούν να τύχουν εφαρμογής κατά την ερμηνεία των ΓΟΣ, αφού, σε περίπτωση που οι ΓΟΣ παρουσιάζουν κενά, τότε, εφαρμογή διεκδικεί το ενδοτικό δίκαιο.

II. Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ΓΟΣ που προσομοιάζουν σε κανόνες δικαίου

Παρότι, ωστόσο, στις μέρες μας δεν τίθεται σοβαρά σε αμφισβήτηση ο δικαιοπρακτικός χαρακτήρας των ΓΟΣ, δεν θα πρέπει κανείς να παραβλέψει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, που προσεγγίζουν τους ΓΟΣ, ως κείμενα κανονιστικής φύσης, προς το νόμο και τους απομακρύνουν από μία κοινή «γνήσια» συμβατική ρύθμιση. Οι ΓΟΣ εμφανίζουν εγγύτητα προς τους κανόνες δικαίου κατά το ότι εμφανίζουν στη διατύπωσή τους ένα γενικό και αφηρημένο χαρα-

401. Κατ' αυτήν «Οι γενικοί όροι *συμβάσεων* και παρεπόμενων συμφωνιών, που καταρτίζονται στην Ελλάδα, διατυπώνονται ...».

402. Κατ' αυτήν «Ο προμηθευτής δεν μπορεί να επικαλεσθεί την ακυρότητα *ολόκληρης της σύμβασης*, για το λόγο ότι ένας ή περισσότεροι γενικοί όροι είναι άκυροι...».

403. Για τα στοιχεία που διαφοροποιούν την ερμηνεία των ΓΟΣ από την ερμηνεία του νόμου βλ. *Nörr*, *Die Rechtsnatur der allgemeinen Geschäftsbedingungen*, σελ. 97 επ.

404. *Dreher*, *Die Auslegung von Rechtsbegriffen in Allgemeinen Geschäftsbedingungen*, AcP 189, σελ. 361, *Fenyves*, *Das Verhältnis von Auslegung, Geltungskontrolle und Inhaltskontrolle von AVB als methodisches und praktisches Problem*, in : FS für Franz Bydinsky, Wien 2002, σελ. 124, *Schäfer*, *Das Transparenzgebot im Recht der Allgemeinen Geschäftsbedingungen*, σελ. 113 επ., *Rußmann*, *Die „ergänzende Auslegung“ Allgemeiner Geschäftsbedingungen*, BB 1987, 845.

κτήρα, που προσιδιάζει στον κανόνα δικαίου⁴⁰⁵ και όχι στον εξατομικευμένο χαρακτήρα των συμβάσεων. Οι όροι και φράσεις που χρησιμοποιούν οι ΓΟΣ δεν προσανατολίζονται στη ρύθμιση μιας συγκεκριμένης βιοτικής σχέσης με ένα συγκεκριμένο αντισυμβαλλόμενο. Αντίθετα με τις συνήθεις συμβάσεις, το πραγματικό και οι έννομες συνέπειες, που περιέχουν οι ΓΟΣ, αποβλέπουν αφηρημένα στη ρύθμιση βιοτικών σχέσεων, που μπορούν να προκύψουν απέναντι σε πρόσωπα μη καθορισμένα εκ των προτέρων, χωρίς αναφορά στα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και την κατάσταση συμφερόντων του αντισυμβαλλομένου⁴⁰⁶. Οι γενικοί όροι συναλλαγών διατυπώνονται για έναν απροσδιόριστο αριθμό περιπτώσεων (βλ. άρθρο 2 §1 N 2251/1994) και αποτελούν έκφραση μιας βούλησης, η οποία σχηματίζεται σε αφηρημένο επίπεδο και ανεξάρτητα από συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά. Ο συντάκτης τους έχει κατά νου τυπικές συναλλακτικές καταστάσεις και συγκρούσεις συμφερόντων, οι οποίες μπορούν να παρουσιασθούν στον οικείο κλάδο συναλλαγών. Η σύνταξη των ΓΟΣ είναι λοιπόν εργασία που ομοιάζει έντονα με τη διατύπωση ενός νομοθετικού κειμένου. Στο μέτρο αυτό, πράγματι, δεν είναι αδικαιολόγητη μία σύγκριση μεταξύ των ΓΟΣ και του νόμου.

Το γεγονός ότι οι ΓΟΣ δεν έγιναν αντικείμενο διαπραγμάτευσης στερεί από τους ΓΟΣ την εγγύτητα προς τη βιοτική περίπτωση που καλούνται να ρυθμίσουν, εγγύτητα που είναι όμως τυπική στις συμβάσεις, όπου οι συμβαλλόμενοι έχουν υπόψη τους κατά την κατάρτιση της σύμβασης τη ρυθμιζόμενη βιοτική σχέση επακριβώς και διαμορφώνουν κατά συνέπεια τη συμβατική ρύθμιση στα μέτρα της βιοτικής σχέσης, που θέλουν να ρυθμίσουν. Συνέπεια είναι, ότι στις διαπραγματευμένες συμβάσεις το βιοτικό πραγματικό, που ανακύπτει κατά την εκτύλιξη του συμβατικού δεσμού προκαλεί την από τη σύμβαση προβλεπόμενη έννομη συνέπεια, χωρίς ανάγκη υπαγωγής του στους όρους και τις έννοιες του κειμένου της σύμβασης. Σε μια σύμβαση πώλησης, στην οποία προβλέπεται π.χ. η πώληση ενός συγκεκριμένου και αναλυτικά περιγραφόμενου κατ' είδος, θέση και όρια ακινήτου ή σε μία σύμβαση πώλησης ενός συγκεκριμένου σκύλου με το όνομα «Άγιαξ»⁴⁰⁷ δεν ανακύπτει θέμα υπαγωγής του συγκεκριμένου ακινήτου ή σκύλου στο περιγραφόμενο στη σύμβαση ακίνητο ή στο σκύλο «Άγιαξ», που αναφέρει η σύμβαση.

Οι παραπάνω διαπιστώσεις μετριάζονται, ωστόσο, σε περιπτώσεις συμβάσεων, οι οποίες περιέχουν ρυθμίσεις που ανάγονται σε ένα ανώτερο επίπεδο γενίκευσης. Η ποικιλία των δικαιοπρακτικών μορφωμάτων, όπως π.χ. συμβάσεις - πλαίσιο, διαρκείς συμβάσεις, συμβάσεις που συνάπτονται με τη βοήθεια

405. Για την φύση του πραγματικού και της έννομης συνέπειας του κανόνα δικαίου ως αφηρημένων εννοιολογικών δημιουργημάτων βλ. και *Engisch*, Εισαγωγή στη νομική σκέψη (μεταφρ. Διον. Σπινέλλη), σελ. 47.

406. *Παπανικολάου*, Μεθοδολογία, αριθ. 561, σελ. 375, *Δελούκας*, Οι γενικοί όροι συναλλαγών, Αθήνα, 1952, σελ. 264, *Fischer*, Die allgemeinen Geschäfts- und Lieferungsbedingungen, BB 1957, 483 επ.

407. Το παράδειγμα αυτό αναφέρεται από τον *Lüderitz*, *Auslegung*, σελ. 24.

νομικών συμβούλων και περιέχουν αόριστους νομικούς όρους, δείχνει ότι και στο χώρο της ιδιωτικής αυτονομίας είναι δυνατό να εμφανίζονται ρυθμιστικά κείμενα που, έστω και αν έχουν εξαστομικευμένο χαρακτήρα, εγκαταλείπουν ως ένα βαθμό το χαρακτήρα συγκεκριμένης ρύθμισης, παρουσιάζοντας ένα βαθμό γενικότητας. Έτσι ο όρος σε ένα μισθωτήριο συμφωνητικό κατά τον οποίο απαγορεύεται στο μισθωτή να διατηρεί ζώα μέσα στην εκμισθούμενη κατοικία είναι με τέτοια γενίκευση διατυπωμένος, ώστε να απαιτείται η υπαγωγή π.χ. του σκύλου «Άγιαξ» υπό τον όρο «ζώα», που χρησιμοποιεί το μισθωτήριο, προκειμένου να διαπιστωθεί αν και ο συγκεκριμένος αυτός σκύλος καταλαμβάνεται από την απαγόρευση του μισθωτηρίου, ενώ δεν αποκλείεται, στη διάρκεια της μίσθωσης και μετά την απαγόρευση από τον εκμισθωτή της διατήρησης του σκύλου «Άγιαξ», ο μισθωτής να στρέψει τη ζωοφιλία του σε χάμστερ ή σε καναρίνια, οπότε και θα ανακύψει και πάλι ζήτημα «συμβατικού» χαρακτηρισμού των κατοικίδιων αυτών και υπαγωγής τους στον όρο «ζώα».

III. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ΓΟΣ ως τμήματος της μεμονωμένης δήλωσης βούλησεως

Όπως είδαμε παραπάνω (§5 I), οι ΓΟΣ αποτελούν δήλωση βούλησεως της επιχείρησης προς τον πελάτη και ενσωματώνονται στη σύμβαση με τη δήλωση αποδοχής του αντισυμβαλλομένου. Ανεξάρτητα από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, η νομική θεμελίωση της ισχύος των ΓΟΣ βρίσκεται στην ιδιωτική αυτονομία. Για τους ΓΟΣ, λοιπόν, δεν μπορούν παρά να ισχύσουν οι γενικοί κανόνες, που διέπουν την ερμηνεία κάθε δήλωσης βούλησης (AK 173, 200)⁴⁰⁸.

Έναντι των λοιπών δηλώσεων βούλησεως, ωστόσο, οι ΓΟΣ παρουσιάζουν, τη θεμελιώδη ερμηνευτική ιδιαιτερότητα, ότι ο πελάτης, που τους αποδέχεται, κοινωνικοτυπικά δεν τρέφει ερμηνευτικά αξιόλογες παραστάσεις για το περιεχόμενο τους. Τους αποδέχεται, τουλάχιστον κατά το τυπικά συμβαίνον, χωρίς αναφορά στο περιεχόμενό τους, ως σύνολο ορισμών που βρίσκεται τυπωμένο σε κάποιο έγγραφο, που δεν έχει διαβάσει⁴⁰⁹. Η δήλωση αποδοχής των ΓΟΣ από τον πελάτη είναι κατά συνέπεια μία δήλωση βούλησης, από την οποία λείπει το στοιχείο της βούλησης συγκεκριμένων έννομων συνεπειών. Έτσι οι ΓΟΣ ρυθμίζουν την εκάστοτε έννομη σχέση, έστω και αν δεν έγιναν αντιληπτοί από τον αντισυμβαλλόμενο, αφού, σε κάθε περίπτωση είναι δήλωση βούλησής του πελάτη και αυτόνομη πράξη του.

Από την πλευρά του ο χρήστης των ΓΟΣ, που συνήθως, στη σύγχρονη οργανωμένη συναλλακτική ζωή, είναι κάποιο νομικό πρόσωπο (π.χ. εμπορική εταιρία) με απρόσωπη οργάνωση και δομή, εκπροσωπείται κατά κανόνα κατά

408. Καράσης, ΓενΑρχ II, Δικαιοπραξία Β΄, Γ 325, σελ. 324, Παπανικολάου, Μεθοδολογία, αριθ. 561, σελ. 375, MünchKomm/Basedow §5 AGBG, Rn. 1, Palandt/Heinrichs, §305c Rn. 15.

409. Για τους λόγους, για τους οποίους ο πελάτης και ειδικότερα ο καταναλωτής δεν διαβάζει τους ΓΟΣ που αποδέχεται, βλ. παρακ. §9 I Γ

την κατάρτιση των συμβάσεων με τους πελάτες από εξουσιοδοτημένα πρόσωπα (π.χ. υπαλλήλους εξουσιοδοτημένους για την κατάρτιση συμβάσεων) και σχηματίζει τη δικαιοπρακτική του βούληση μέσω των αντιπροσώπων αυτών. Τα πρόσωπα όμως αυτά με τη σειρά τους, συνήθως δεν τρέφουν συγκεκριμένες παραστάσεις για το περιεχόμενο των ΓΟΣ, παρά μόνο στο μέτρο που έχουν ενημερωθεί για το νόημα των ΓΟΣ στο πλαίσιο της επιχείρησης του χρήστη των ΓΟΣ, όπου συνήθως δεν είναι δυνατό να έχει μεταφερθεί το νόημα του κάθε ΓΟΣ, όπως το εννοούσε ο συντάκτης τους. Κατά συνέπεια και από τη δήλωση του χρήστη των ΓΟΣ για ένταξη των ΓΟΣ στη σύμβαση λείπει συχνά η συγκεκριμένη δικαιοπρακτική βούληση.

§6. Κατάστρωση ειδικότερης μεθόδου ερμηνείας των ΓΟΣ, ως αποτέλεσμα εξειδίκευσης των δογματικών πορισμάτων για την ερμηνεία των δικαιопραξιών

Αφού καταστρώσαμε μια γενική μέθοδο για την ερμηνεία της δικαιопραξίας και αφού εξετάσαμε τη νομική φύση των ΓΟΣ και τις ιδιαιτερότητες τους ως αντικείμενου της ερμηνείας, είναι πλέον ώρα να επιχειρηθεί η κατάστρωση μιας ειδικότερης μεθόδου ερμηνείας, που να προσήκει στις ιδιαιτερότητες των ΓΟΣ. Η μέθοδος αυτή δεν μπορεί παρά να απορρέει από τις γενικές διατάξεις για την ερμηνεία των δικαιопραξιών (ΑΚ 173, 200), οι οποίες, όπως είδαμε (§5 ΙΙΙ), εφαρμόζονται και για την ερμηνεία των ΓΟΣ. Πρέπει, λοιπόν, στην παρούσα ενότητα να εφαρμόσουμε και να εξειδικεύσουμε στους γενικούς όρους συναλλαγών τη γενική μέθοδο ερμηνείας των δικαιопραξιών. Η μέθοδος, που θα καταστρωθεί, αφορά όλους τους ΓΟΣ, είτε αυτοί χρησιμοποιούνται σε συμβάσεις με καταναλωτές είτε όχι.

Ι. Οι λόγοι τονισμού του αντικειμενικού στοιχείου στην ερμηνεία των ΓΟΣ

Α. Το γενικό - αντικειμενικό νόημα των ΓΟΣ ως κριτήριο της ιστορικής - ανακατασκευαστικής ερμηνείας τους

Η κοινωνικοτυπική εμφάνιση της συμφωνίας ένταξης των ΓΟΣ στη σύμβαση συνδέεται με έλλειψη διαπραγματεύσεων σε σχέση με τα ζητήματα που ρυθμίζονται στους ΓΟΣ. Τα μέρη συμφωνούν την εισδοχή των ΓΟΣ στη σύμβαση χωρίς προηγούμενη διαπραγμάτευση αλλά και χωρίς γνώση του περιεχομένου τους. Η τυπική αυτή κατάσταση κατά την εισδοχή των ΓΟΣ στη σύμβαση οδηγεί στη διαμόρφωση της κατάλληλης μεθόδου ερμηνείας τους. Για την ερμηνευτικά κρίσιμη βούληση του αντισυμβαλλομένου, ο οποίος δεν αποκτά γνώση του περιεχομένου των ΓΟΣ, θα πρέπει να αποβλέψουμε στο πως αυτός θα αντιλαμβανόταν τους ΓΟΣ, αν τους διάβαζε. Η έλλειψη ειδικών συμφωνιών ή συζητήσεων, αναφορικά με ζητήματα, που ρυθμίζονται στους ΓΟΣ, μειώνει δραστικά τις αξιόλογες για την ερμηνεία των ΓΟΣ περιστάσεις της σύναψης της σύμβασης. Ως αποτέλεσμα, θα πρέπει κανείς, στο πλαίσιο μιας ιστορικοβουλητικής ερμηνείας των ΓΟΣ, να αναχθεί σε ένα γενικό - αντικειμενικό νόημα, που θα αντιλαμβανόταν με μόνο το κείμενο των ΓΟΣ ο πελάτης⁴¹⁰ με βάση γενικής μόνο σημασίας περιστάσεις⁴¹¹. Ο χρήστης των ΓΟΣ, από την πλευρά

410. *Fenyves*, Das Verhältnis von Auslegung, Geltungskontrolle und Inhaltskontrolle von AVB als methodisches und praktisches Problem, in : FS für Franz Bydlinsky, Wien 2002, σελ. 123 επ., *Schmidt-Salzer*, Recht der AGB und der mißbräuchlichen Klauseln : Grundfragen, JZ 1995, 228, 230 επ., *Brandner*, Die Umstände des einzelnen Falles bei der Auslegung und Beurteilung von AGB, AcP 162 (1963), 254.

411. Για τις οποίες βλ. παρακ. §6 ΙV Β-ΣΤ.

του, σχηματίζει κατά την κατάρτιση της εκάστοτε σύμβασης τις ερμηνευτικά κρίσιμες παραστάσεις του για το περιεχόμενο των ΓΟΣ μέσω των εξουσιοδοτημένων προσώπων για τη σύναψη των συμβάσεων του. Οι υπάλληλοι, όμως, του χρήστη των ΓΟΣ, που συνάπτουν τις συμβάσεις με τους πελάτες, για λογαριασμό του, δεν τρέφουν συνήθως ερμηνευτικά αξιόλογες παραστάσεις για το νόημα των ΓΟΣ, ενώ στο μέτρο που έχουν τέτοιες παραστάσεις, αυτές κατά κανόνα δεν εξατομικεύονται στο πρόσωπο του κάθε αντιπροσώπου, αλλά ακολουθούν την τυποποιημένη ερμηνεία των ΓΟΣ, που διδάσκει ο χρήστης των ΓΟΣ στους υπαλλήλους του στο πλαίσιο της επιχείρησής του. Κατά κανόνα ο χρήστης των ΓΟΣ μεταφέρει στους υπαλλήλους του, που συνάπτουν για λογαριασμό του συμβάσεις, τη συγκεκριμένη ιστορική βούληση των προσώπων, που συνέταξαν τους ΓΟΣ και έτσι οι εξουσιοδοτημένοι υπάλληλοί του χρήστη των ΓΟΣ συνάπτουν τις συμβάσεις κάτω από το πρίσμα της ενημέρωσής τους σχετικά με τις παραστάσεις των συντακτών των ΓΟΣ, για την αποκάλυψη των οποίων, από τον ερμηνευτή των ΓΟΣ, σημαντικό ρόλο παίζουν περιστάσεις του χρόνου σύνταξης των ΓΟΣ, όπως παλαιότερες εκδόσεις των ίδιων ΓΟΣ, η πρότερη διαμόρφωση του προϊόντος ή της υπηρεσίας που προσφέρει ο χρήστης των ΓΟΣ αλλά και οι μεταστροφές της υπάρχουσας νομολογίας στο πεδίο συναλλακτικής δράσης του χρήστη των ΓΟΣ. Επιπλέον, οι παραστάσεις των αντιπροσώπων του χρήστη των ΓΟΣ παραμένουν σε αφηρημένο επίπεδο και δεν εξειδικεύονται στην εκάστοτε συναπτόμενη σύμβαση, ενόψει των ιδιαίτερων κάθε φορά συνθηκών.

Γίνεται, λοιπόν, από τα παραπάνω φανερό ότι ατομικές περιστάσεις της καθημιάς σύμβασης, από τις οποίες θα μπορούσαμε να οδηγηθούμε στο συμπέρασμα για μία ιδιαίτερη βούληση των μερών στη συγκεκριμένη περίπτωση, δεν υφίστανται κοινωνικοτυπικά και δεν επηρεάζουν την ερμηνεία των ΓΟΣ. Ο ερμηνευτής είναι αναγκασμένος να προσφύγει σε γενικά αντικειμενικά κριτήρια, αφού εν τοις πράγμασι αδυνατεί να ανεύρει εξατομικευμένα κριτήρια ή να αναζητήσει συγκεκριμένη βούληση των δικαιοπρακτούντων. Ο εξατομικευμένος χαρακτήρας της ερμηνείας των δικαιοπραξιών δεν εγκαταλείπεται ως γενικός κανόνας, που καταρχήν ισχύει και για τους ΓΟΣ. Η κοινωνικοτυπική όμως έλλειψη ατομικών περιστάσεων, που να επιτρέπουν τη διάγνωση ατομικών παραστάσεων των συμβαλλομένων μερών για το νόημα των ΓΟΣ, οδηγεί σε μία γενική αντικειμενική ερμηνεία των ΓΟΣ.

Β. Το γενικό - αντικειμενικό νόημα των ΓΟΣ ως κριτήριο της κανονιστικής ερμηνείας τους

Όπως είδαμε, στην ερμηνεία της δικαιοπραξίας ο ιστορικοβουλευτικός παράγοντας είναι κρίσιμος με τον περιορισμό, ότι τα στοιχεία που αποκαλύπτουν την ιστορική βούληση του δηλούντος γνώριζε ή μπορούσε να γνωρίζει ο αποδέκτης της δήλωσης. Εφόσον η υποθετική ή πραγματική αντίληψη που σχημάτισαν ή θα σχημάτιζαν ο πελάτης και ο αντιπρόσωπος του χρήστη των ΓΟΣ για το νόημα των ΓΟΣ δεν συμπίπτουν, τότε θα πρέπει να αναθούμε στο κανονιστικό νόημα των ΓΟΣ, που θα δικαιούνται και θα έπρεπε να αντιληφθούν

τα μέρη από το κείμενο τους, αν τους είχαν αναγνώσει. Πρόκειται εδώ για μία υποθετική και όχι πραγματική εμπιστοσύνη, που επίσης προστατεύεται από το δίκαιο⁴¹².

Οι ΓΟΣ, λόγω της φύσης τους και της σκοπιμότητας, για την οποία χρησιμοποιούνται, εντάσσονται στις συμβάσεις χωρίς να λαμβάνεται πρόνοια για τις ατομικές συνθήκες του εκάστοτε πελάτη. Σε διαφορετική περίπτωση οι ΓΟΣ δεν θα είχαν καμία πρακτική χρησιμότητα. Οι χρήστες ΓΟΣ, στο πλαίσιο άσκησης της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας, χρησιμοποιούν τους ΓΟΣ, ως μέσο απλοποίησης της κατάρτισης συμβάσεων και τυποποίησης του περιεχομένου τους, χωρίς να αποβλέπουν στις ιδιαίτερες επιθυμίες και τα συμφέροντα του καθενός από τους πελάτες τους⁴¹³. Με την ίδια τη χρήση ΓΟΣ εκφράζεται εκ των προτέρων από το χρήστη των ΓΟΣ προς τον πελάτη, το γεγονός ότι δεν αποδίδει σημασία στις ιδιαίτερες συνθήκες του κάθε πελάτη. Έτσι, ο πελάτης δεν δικαιούται να πιστεύει, ότι το νόημα των ΓΟΣ λαμβάνει υπόψη τις ιδιαίτερες, ατομικές του συνθήκες. Η πρακτική αυτή των επιχειρήσεων, δηλ. η χρήση των ΓΟΣ ως μέσου τυποποίησης των συναλλαγών, δεν αποδοκιμάζεται καταρχήν από την έννομη τάξη, στο πλαίσιο της γενικής αναγνώρισης της ελευθερίας των συμβάσεων. Επιπλέον, προσφέρει ταχύτητα, ασφάλεια δικαίου και οικονομία, στοιχεία απαραίτητα για την ανάπτυξη της επιχειρηματικής και οικονομικής πρωτοβουλίας, την οποία άλλωστε η έννομη τάξη μας προάγει και προστατεύει, στο μέτρο που δεν θίγονται αγαθά άλλων κοινωνιών. Ενόψει των ανωτέρω, στο πλαίσιο της ερμηνείας της δήλωσης αποδοχής των ΓΟΣ από τον πελάτη, βαρύνει περισσότερο το συμφέρον απαλλαγής του χρήστη των ΓΟΣ από την ερμηνευτική προσπάθεια⁴¹⁴ έναντι του συμφέροντος του πελάτη για επίτευξη του επιδιωκόμενου νομικού και οικονομικού σκοπού. Υποχωρεί δηλ. η ερμηνευτική επιταγή της ΑΚ 173 για αναζήτηση της βούλησης του πελάτη και ενισχύεται η επιταγή της ΑΚ 200. Σε αυτό το πλαίσιο ο χρήστης των ΓΟΣ είναι πολύ λιγότερο υποχρεωμένος σε σχέση με άλλους συμβαλλομένους να αναζητήσει τον τρόπο, με τον οποίο εννοεί τη δήλωσή του ο καθένας από τους πελάτες, με τους οποίους συμβάλλεται. Ακόμα και αν κατά την κατάρτιση της σύμβασης γίνεται αντιληπτό στο χρήστη των ΓΟΣ ότι ο πελάτης,

412. *Καράσης*, Γενικοί Όροι Συναλλαγών, 1992, 67, *Lüderitz*, Auslegung von Rechtsgeschäften, σελ. 290.

413. Πρβλ. *Παπανικολάου*, Μεθοδολογία, αριθ. 561, σελ. 375.

414. *Staudinger/Schlosser*, §5 AGBG, Rn. 22. Τούτο δέχεται, έστω και από στενότερη οπτική γωνία ο *Καράσης*, ΓενΑρχ II, Δικαιοπραξία Β΄, Γ 332, σελ. 327, όταν αναφέρει ότι «το κριτήριο της αντικειμενικής ερμηνείας των ΓΟΣ είναι εν μέρει διαφορετικό από το αντίστοιχο κριτήριο ερμηνείας των απευθυντέων δηλώσεων γενικά. Τούτο προκύπτει από την γενική ρυθμιστική λειτουργία των ΓΟΣ. Οι ΓΟΣ έχουν, από την σκοπιά του χρήστη, ως σκοπό να διευκολύνουν την ομοιόμορφη εκπλήρωση όλων των συμβάσεων που συνάπτονται από αυτόν με τους πελάτες του, ο σκοπός δε αυτός μπορεί να εκπληρωθεί μόνον εάν οι ΓΟΣ ερμηνεύονται κατά τον ίδιο τρόπο έναντι όλων των πελατών ... Επομένως οι ΓΟΣ πρέπει να ερμηνεύονται όχι με βάση τον ορίζοντα αντιλήψεως του εκάστοτε συγκεκριμένου πελάτη (όπως οι απευθυντέες δηλώσεις γενικά) αλλά με βάση τον ορίζοντα αντιλήψεως του μέσου εκπροσώπου του κύκλου στον οποίο απευθύνονται, δηλαδή του μέσου πελάτη».

εξαιτίας διαφόρων περιστάσεων (π.χ. χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, έλλειψη πληροφόρησης ή συναλλακτική απειρία, ιδιαίτερα συμφερόντα ή ιδιαίτερες γλωσσικές συνήθειες), συνδέει με τη σύμβαση ένα νόημα, που αποκλίνει από τη γενική - αντικειμενική ερμηνεία των ΓΟΣ ή ακόμα και σε περίπτωση ρητών δηλώσεων του πελάτη, πριν ή κατά την κατάρτιση της σύμβασης, για τον τρόπο, που αντιλαμβάνεται το νόημα της σύμβασης, ώστε να προκύπτει ότι αντιλήφθηκε ή θα αντιλαμβανόταν ένα εξατομικευμένο νόημα από τους ΓΟΣ αν τους είχε διαβάσει, το γενικό αντικειμενικό νόημα των ΓΟΣ εξακολουθεί να είναι κρίσιμο⁴¹⁵ και ο χρήστης των ΓΟΣ δεν δεσμεύεται από την ερμηνεία των ΓΟΣ, που κάνει ο πελάτης, έστω και αν δεν την αντικρούσει ρητά, εφόσον απλώς με τη στάση του καθιστά σαφές ότι δεν αποδίδει σημασία στις ατομικές συνθήκες του πελάτη.

Από την άλλη πλευρά, στο πλαίσιο της ερμηνείας της δήλωσης του χρήστη των ΓΟΣ, με την οποία προτείνεται η ένταξη των ΓΟΣ στη σύμβαση, θα πρέπει να γίνει δεκτή υποχώρηση του συμφέροντος του χρήστη των ΓΟΣ για επίτευξη του επιδιωκόμενου νομικού και οικονομικού σκοπού και να αποδοθεί μεγαλύτερη σημασία στο συμφέρον του πελάτη απαλλαγής από την ερμηνευτική προσπάθεια. Ο πελάτης, που αποδέχεται τους ΓΟΣ, δεν έχει πρόσβαση στις προπαρασκευαστικές εργασίες και στους λόγους που οδήγησαν στη συγκεκριμένη διατύπωση των ΓΟΣ⁴¹⁶. Η έρευνα των σκοπών των συντακτών των ΓΟΣ προσκρούει ήδη σε τεχνικού τύπου πραγματικές δυσκολίες. Αντίθετα από την ξεκάθαρα ρυθμισμένη διαδικασία ψήφισης των νόμων, για τη σύνταξη των ΓΟΣ δεν υπάρχουν πλήρη, αξιόπιστα και προσιτά σε όλους στοιχεία, που να παρέχουν πληροφορίες για τις παραστάσεις και τους σκοπούς του συντάκτη των ΓΟΣ, όπως π.χ. πρακτικά συζητήσεων νομοπαρασκευαστικών επιτροπών⁴¹⁷. Στο πλαίσιο αυτό δεν θα μπορεί κατά κανόνα να αποδίδεται σημασία στην πραγματική, ψυχολογική βούληση του συντάκτη των ΓΟΣ⁴¹⁸ ή στην προ-

415. Αντίθετα ο *Schmidt-Salzer*, *Recht der AGB und der missbräuchlichen Klauseln: Grundfragen*, JZ 1995, 230 θεωρεί τις περιστάσεις αυτές δίχως άλλο κρίσιμες στο πλαίσιο της κανονιστικής ερμηνείας των ΓΟΣ, όπως ακριβώς θα ήταν και στο πλαίσιο της κανονιστικής ερμηνείας μιας κοινής δήλωσης βούλησης.

416. Δεν θα πρέπει κατά την γνώμη μου να κριθεί διαφορετικά η περίπτωση κατά την οποία οι ΓΟΣ συντάσσονται από εκπροσώπους αντιτιθέμενων συμφερόντων. Τουλάχιστον η εκπροσώπηση του καταναλωτή από ενώσεις ή άλλες συλλογικές οργανώσεις δεν έχει λάβει θεσμοποιημένο χαρακτήρα τέτοιο, ώστε ο καταναλωτής να δεσμεύεται από ερμηνευτικές παραστάσεις και αποφάσεις ενώσεων καταναλωτών, που μπορεί μεν να επιδιώκουν την προαγωγή των συμφερόντων του καταναλωτή δεν έχουν όμως και εκ του νόμου εξουσία να εκπροσωπούν τα συμφέροντα του κάθε μεμονωμένου καταναλωτή για τη διαμόρφωση προσηκόντων συμβατικών κειμένων (πρβλ. όμως *Καζάκο*, *Αστικό Δίκαιο, οικονομία της αγοράς και προστασία των καταναλωτών*, σελ. 152). Το ίδιο όμως θα πρέπει να ισχύει και σε περίπτωση που αντισυμβαλλόμενοι είναι έμποροι, αντίθετα v. *Hoffmann*, *Zur Auslegung von Formularbedingungen des internationalen Handelsverkehrs*, AWD 1970, σελ. 252-253.

417. *Pfeiffer*, *Die Belange der Versicherer als Kriterium bei der Auslegung von AVB*, in : *Staat, Wirtschaft, Assekuranz und Wissenschaft*, FS für Robert Schwebler, 1986, 407.

418. Έτσι v. *Hoffmann*, *Zur Auslegung von Formularbedingungen des internationalen Handelsverkehrs*, AWD 1970, σελ. 252-253, contra *Ananiadis*, *Die Auslegung von*

ϊστορία μιας ρήτηρας ΓΟΣ που την αποκαλύπτει⁴¹⁹. Κριτήριο της κανονιστικής ερμηνείας των ΓΟΣ, σε περίπτωση που ο χρήστης των ΓΟΣ αντιλαμβάνεται τους ΓΟΣ διαφορετικά από το μέσο πελάτη του, είναι το νόημα, που αντιλαμβάνεται ο μέσος εκπρόσωπος της συναλλακτικής ομάδας, στην οποία οι ΓΟΣ απευθύνονται⁴²⁰.

Κατά συνέπεια, στο πλαίσιο της αναζήτησης του κανονιστικού νοήματος των ΓΟΣ, το οποίο όφειλαν να αντιληφθούν τα μέρη, η συγκεκριμένη βούληση του εκάστοτε αντισυμβαλλομένου του χρήστη που διαφοροποιείται από το γενικό, αντικειμενικό νόημα των ΓΟΣ, αλλά και η βούληση του χρήστη των ΓΟΣ, που δεν προκύπτει άμεσα από το αντικειμενικό νόημα του κειμένου τους δεν θα είναι κατά κανόνα κρίσιμες.

II. Η διάρθρωση της ερμηνείας των ΓΟΣ

Οι γενικοί κανόνες ερμηνείας των δικαιοπραξιών οδηγούν, λοιπόν, στην περίπτωση των ΓΟΣ σε μία αντικειμενική ερμηνεία⁴²¹. Κρίσιμο είναι το γενικό,

Tarifverträgen, σελ. 39. Την απόλυτη θέση ότι ούτε με βάση τους κανόνες ερμηνείας των δικαιοπραξιών μπορεί να χωρήσει μία ερμηνεία των ΓΟΣ με βάση την βούληση του χρήστη τους υποστηρίζει ο *Rußmann*, Die „ergänzende Auslegung“ Allgemeiner Geschäftsbedingungen, BB 1987, 845. Την άποψη τέλος ότι η αξιοποίηση της ιστορίας γέννησης των ΓΟΣ αποκλείεται, όταν αυτή χωρεί σε βάρος του πελάτη υποστηρίζει ο *Pfeiffer*, ο.π., 407 επ.

419. *Καράσης*, ΓενΑρχ II, Δικαιοπραξία Β΄, Γ 333, σελ. 328-329.

420. *Bunte*, in : Schimansky/Bunte/Lwowski, Bankrechts-Handbuch, Band I, 2.Aufl. (2001), σελ. 105, *Rußmann*, Die „ergänzende Auslegung“ Allgemeiner Geschäftsbedingungen, BB 1987, 845, *Pfeiffer*, Die Belange der Versicherer als Kriterium bei der Auslegung von AVB, in : Staat, Wirtschaft, Assekuranz und Wissenschaft, FS für Robert Schwebler, 1986, 408, 409, 417.

421. Και σε άλλου είδους δικαιοπραξίες, γίνεται δεκτό ότι η ερμηνεία θα πρέπει να αποβλέπει σε ένα αντικειμενικό νόημα χωρίς δέσμευση από τις παραστάσεις των μερών. Αντικειμενική θα πρέπει, έτσι, να είναι η ερμηνεία των καταστατικών εταιριών (*Mühl*, Zur Geltung und Auslegung der Allgemeinen Geschäftsbedingungen der Banken und zum Grundsatz ihrer einheitlichen Auslegung durch das Revisionsgericht, in : Beiträge zum Wirtschaftsrecht, Festschrift für Heinz Kaufmann σελ. 293) ή σωματείων, της προκήρυξης (AK 709), των αξιογραφικών δικαιοπραξιών, των κανονισμών πολυκατοικιών (*Σταθόπουλος*, ΝΔικ 1969, 20 επ.). Τέλος ερμηνεία αντικειμενική, που δεν εξαρτάται από τις ατομικές παραστάσεις των μερών επιβάλλεται και για την αναζήτηση απέναντι σε τρίτους του νοήματος κάθε δικαιοπραξίας, που προορίζεται να λάβει δημοσιότητα, όπως π.χ. οι μεταγραφτές συμβάσεις επί ακινήτων. Στις παραπάνω περιπτώσεις πρόκειται για συμβάσεις, οι οποίες είτε δεσμεύουν κατά το νόμο περισσότερα πρόσωπα από αυτούς, που τις κατήρτισαν (όπως π.χ. στην περίπτωση του καταστατικού ενός σωματείου ή ενός κανονισμού πολυκατοικίας) ή για συμβάσεις, των οποίων τα αποτελέσματα επηρεάζουν την έννομη σφαίρα τρίτων, που ενδιαφέρονται να συναλλαχθούν και να θεμελιώσουν δικαιώματα με βάση τις ερμηνευόμενες δικαιοπραξίες. Ως προς τις τελευταίες αυτές συμβάσεις γίνεται πάντως δεκτό (*Rummel*, Vertragsauslegung nach der Verkehrssitte, σελ. 81) ότι στη σχέση μεταξύ αυτών που συμβλήθηκαν θα πρέπει να ερμηνεύονται λαμβανομένων υπόψη όλων των περιστάσεων της ατομικής περίπτωσης. Η αντικειμενική και υπερατομική ερμηνεία των ανωτέρω ειδών δηλώσεων βουλήσεως θεραπεύει συγκεκριμένες ανάγκες και συμφέροντα. Προστατεύει, έτσι, σύμφωνα με την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, τα συμφέροντα

υπερατομικό νόημα των ΓΟΣ, το οποίο πρέπει να αναζητείται με αναγωγή σε γενικότερης σημασίας ερμηνευτικά στοιχεία. Τόσο στο πλαίσιο της ιστορικοβουλευτικής ερμηνείας των ΓΟΣ, όσο και στο πλαίσιο της κανονιστικής τους ερμηνείας, κρίσιμη είναι η κατανόηση ενός μέσου αντισυμβαλλομένου, αποδέκτη των ΓΟΣ και ενός μέσου επαγγελματία της οικείας επαγγελματικής δραστηριότητας, η οποία αναζητείται με βάση το μέσο όρο συμφερόντων, παραστάσεων και δυνατοτήτων αντίληψης των αντίστοιχων συναλλακτικών ομάδων. Λαμβάνονται, έτσι, υπόψη τυπικά ερμηνευτικά στοιχεία, τα οποία περιορίζονται αφενός στο γράμμα των ΓΟΣ και αφετέρου σε γενικές περιστάσεις από το περικείμενο (context) των ΓΟΣ όπως ο σκοπός του ερμηνευόμενου ΓΟΣ και η οικονομική λειτουργία του⁴²², η συστηματική του θέση μέσα στο κείμενο της σύμβασης και η σχέση του με τις υπόλοιπες ρήτρες των ΓΟΣ, η ενδεχόμενη διαφήμιση του προσφερόμενου προϊόντος, τα πληροφοριακά έντυπα, προσπέκτους κλπ. που διαθέτει ο προμηθευτής στους ενδιαφερόμενους να συνάψουν σύμβαση και οι λοιπές γενικές συνθήκες που συνοδεύουν τους ΓΟΣ⁴²³. Στο πλαίσιο της αντικειμενικής αυτής ερμηνείας των ΓΟΣ η υποθετική κατανόηση, που θα είχε ο αντισυμβαλλόμενος, ως μέσος εκπρόσωπος του κύκλου των πελατών, στους οποίους ο χρήστης των ΓΟΣ απευθύνεται, θα ταυτίζεται συνήθως με το νόημα που γίνεται αντιληπτό από το χρήστη των ΓΟΣ ως μέσο επαγγελματία συναλλασσόμενο του οικείου τομέα επαγγελματικής δραστηριότητας, εκπροσωπούμενο από τους εξουσιοδοτημένους υπαλλήλους του. Δεν αποκλείεται, ωστόσο, να υπάρχει ενίοτε και διάσταση του νοήματος του χρήστη των ΓΟΣ από το νόημα που αντιλαμβάνεται ο κύκλος των πελατών στους οποίους απευθύνεται, οπότε και θα καθίσταται αναγκαία η κανονιστική αξιολόγηση ενός από τα νοήματα αυτά, ως του νοήματος που όφειλαν να αντιληφθούν τα μέρη. Η διάσταση αυτή προκαλείται από τα διαφορετικά και εξειδικευμένα ερμηνευτικά στοιχεία, που έχει υπόψη του ο χρήστης των ΓΟΣ (όπως ειδική ορολογία, συγκεκριμένη οικονομική λειτουργία κάποιας ειδικότερης ρήτρας κλπ.) ή από ειδικές περιστάσεις στις οποίες τελεί η ομάδα πελατών στους οποίους οι ΓΟΣ απευθύνονται (π.χ. διαφήμιση, τοπικές ιδιαιτερότητες). Παρακάτω (III-IV) θα ερευνηθεί η τομή των ερμηνευτικών συμφερόντων των μερών με βάση την οποία αίρεται η διάσταση των νοημάτων των δύο πλευρών, αναζητώντας καταρχήν σε γενικό επίπεδο και στη συνέχεια ειδικότερα σε σχέση με κάθε αξιόλογο ερμηνευτικό στοιχείο κατά πόσο η ομάδα των πελατών, στους οποίους απευθύνεται ο χρήστης των ΓΟΣ, οφείλει να αναζητεί το νόημα των ΓΟΣ, που αντιλαμβανόταν ο χρήστης τους.

καλόπιστων τρίτων, που δεν συμμετείχαν στη σύναψη της ερμηνευόμενης σύμβασης, ικανοποιεί, επίσης, την ανάγκη ίσης μεταχείρισης των προσώπων, στις έννομες σχέσεις των οποίων επενεργεί η δικαιοπραξία, όπως στις περιπτώσεις της ενιαίας ισχύος του καταστατικού της ανώνυμης εταιρίας με ένα και μόνο νόημα *erga omnes* ή της ενιαίας ερμηνείας της προκήρυξης ενός διαγωνισμού για όλους του διαγωνιζομένους.

422. Καζάκος, Αστικό Δίκαιο, οικονομία της αγοράς και προστασία των καταναλωτών, σελ. 167.

423. Καράσης, ΓενΑρχ II, Δικαιοπραξία Β', Γ 335, σελ. 330, Wolf/Ungeheuer, Zum Recht der allgemeinen Geschäftsbedingungen - Teil 1, JZ 1995, 83, Bunte, in: Schimansky/Bunte/Lwowski, Bankrechts-Handbuch, Band I, 2.Aufl.(2001), σελ. 105, v. Gierke, Versicherungsrecht - Erste Hälfte, 1937, σελ. 62.

Τέλος, δεν αποκλείεται κάποτε, η ερμηνεία των ΓΟΣ να οφείλει, σύμφωνα με τους κανόνες ερμηνείας των δικαιιοπραξιών, να λάβει υπόψη της και τις ατομικές περιστάσεις της σύμβασης, οι οποίες αποκαλύπτουν την ιδιαίτερη βούληση του συγκεκριμένου αντισυμβαλλομένου (βλ. παρακ. V). Τούτο μπορεί να συμβεί όταν η εικόνα της σύμβασης από απρόσωπη οικονομική συναλλαγή αποκτά στοιχεία προσωπικής συνεννόησης, που επιτρέπουν στον αντισυμβαλλόμενο να θεωρεί ότι λαμβάνονται υπόψη από το χρήστη οι προσωπικές του συνθήκες.

III. Το απαιτούμενο μέτρο συναλλακτικής επιμέλειας και αντίληψης του πελάτη στην αντικειμενική ερμηνεία των ΓΟΣ

Κατά την προδιατύπωση των ΓΟΣ ο χρήστης τους έχει κάθε δυνατότητα να σταθμίσει χωρίς χρονική πίεση και ενδελεχώς κάθε δυνατή ερμηνευτική εκδοχή και κάθε εξέλιξη των πραγμάτων που πιθανόν να υπαχθεί στους όρους της σύμβασης. Η ιδιότητα, έτσι, του χρήστη των ΓΟΣ ως έμπειρου επαγγελματία, η προδιατύπωση των ΓΟΣ από μόνο τον επαγγελματία και το γεγονός ότι ο πελάτης κατά κανόνα ούτε καν διαβάξει τους ΓΟΣ, είναι τα στοιχεία που συνθέτουν τη βάση, στην οποία θα πρέπει να στηρίζεται η αναζήτηση του γενικού κανονιστικού νοήματος των ΓΟΣ, που οφείλει να αντιλαμβάνεται η ομάδα των πελατών, στην οποία οι ΓΟΣ απευθύνονται. Στο πλαίσιο αυτό οι γενικοί κανόνες ερμηνείας των δικαιιοπραξιών επιβάλλουν στο χρήστη των ΓΟΣ λόγω της ιδιαίτερης συναλλακτικής ευθύνης του ως επαγγελματία, που έχει πληροφοριακή υπεροπλία στον κλάδο του απέναντι στους αντισυμβαλλομένους του αυξημένα βάρη σαφήνειας στη διατύπωση των ΓΟΣ (βλ. παραπ. §2 VII Γ 5 δ). Οι αυξημένες υποχρεώσεις σαφήνειας και διαφάνειας επιβάλλονται, λοιπόν, σε κάθε χρήστη ΓΟΣ ανεξάρτητα αν οι συμβάσεις, στις οποίες οι ΓΟΣ χρησιμοποιούνται, εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Ν 2251/1994. Στο πλαίσιο συμβάσεων με καταναλωτές είδαμε, βεβαίως, ότι η ανάγκη να λαμβάνεται υπόψη η πληροφοριακή ανισότητα των χρηστών ΓΟΣ απέναντι στους αντισυμβαλλομένους τους, αντανakλάται στην αρχή της διαφάνειας⁴²⁴, που θεσπίζεται στο άρθρο 5 της Οδηγίας 93/13 ΕΟΚ και στο άρθρο 2 §2 Ν 2251/1994, διατάξεις που επιβάλλουν ρητώς την σαφήνεια στη διατύπωση των ΓΟΣ. Με βάση λοιπόν τις αυξημένες απαιτήσεις σαφήνειας που βαρύνουν κάθε χρήστη ΓΟΣ, θα πρέπει περαιτέρω να αναζητήσουμε το ειδικότερο μέτρο συναλλακτικής επιμέλειας που βαρύνει το χρήστη των ΓΟΣ ανάλογα και με την ειδικότερη συναλλακτική ομάδα στην οποία οι ΓΟΣ απευθύνονται.

Έτσι, αν οι ΓΟΣ απευθύνονται στο ευρύ καταναλωτικό κοινό, κριτήριο ερμηνείας θα είναι η αντίληψη του μέσου καθημερινού ανθρώπου, από τον οποίο δεν μπορούν να αξιωθούν ειδικές νομικές, τεχνικές ή οικονομικές γνώσεις, καθώς δεν είναι εξοικειωμένος με τις ιδιαιτερότητες, που παρουσιάζει το κάθε

424. Βλ. παρακ. §9 II Β και §10 I.

είδος συναλλαγών (Laienauslegung)⁴²⁵. Η βούληση του προμηθευτή, προκειμένου να ληφθεί υπόψη, θα πρέπει να έχει βρει στις ερμηνευόμενες ρήτρες τέτοια ξεκάθαρη έκφραση, ώστε να μπορεί να γίνει αντιληπτή ακόμα και από έναν ερασιτεχνικά συναλλασσόμενο μη εξοικειωμένο και άπειρο σε σχέση με τον οικείο κύκλο συναλλαγών. Δεν μπορούν έτσι να αξιωθούν ιδιαίτερες γνώσεις από έναν ασφαλισμένο σε μία σύμβαση ασφάλισης ζωής ή νοσοκομειακής περίθαλψης, ούτε από τον πιστολήπτη ή τον εγγυητή σε πιστωτικές συμβάσεις νοικοκυριών όπως μία σύμβαση στεγαστικού ή καταναλωτικού δανείου ούτε από έναν ασθενή σε μία σύμβαση ιατρικής αγωγής και περίθαλψης σε ιδιωτική κλινική ή νοσοκομείο.

Από την άλλη μεριά, σε περίπτωση χρήσης ΓΟΣ απέναντι σε συγκεκριμένο κύκλο επαγγελματιών αντισυμβαλλομένων θα πρέπει να υιοθετηθεί εξειδικευμένο μέτρο αντίληψης του νοήματος τους έστω και αν, όπως θα δούμε στη συνέχεια, ενδέχεται και επαγγελματίες ή έμποροι να εμπίπτουν στην έννοια του καταναλωτή του άρθρου 1 παρ. 4 περ. α' του Ν 2251/1994 ως τελικοί αποδέκτες προϊόντων ή υπηρεσιών, ώστε να εφαρμόζονται και γι' αυτούς οι κανόνες του άρθρου 2 Ν 2251/1994⁴²⁶. Οι ειδικότεροι κανόνες ερμηνείας του άρθρου 2 Ν 2251/1994 δεν αίρουν τα αυξημένα βάρη αντίληψης και κατανόησης, που βαρύνουν τους επαγγελματίες πελάτες σύμφωνα με τους γενικούς ερμηνευτικούς κανόνες⁴²⁷. Λόγω της μεγαλύτερης κοινωνικοτυπικά συναλλακτικής πείρας των επαγγελματιών πελατών θα πρέπει ως προς αυτούς να τεθούν μεγαλύτερες απαιτήσεις αντίληψης και κατανόησης των ΓΟΣ⁴²⁸. Έτσι σε μία σύμβαση ασφάλισης φορτηγών διεθνών μεταφορών ή σε μια σύμβαση leasing ιατρικού επαγγελματικού εξοπλισμού οφείλουμε να λάβουμε υπόψη για την ερμηνεία των ΓΟΣ και τις γνώσεις των επαγγελματιών που δραστηριοποιούνται στους παραπάνω ειδικούς κλάδους.

Περαιτέρω είναι δυνατό να γίνονται και περαιτέρω διακρίσεις ομάδων πελατών, που μπορούν να φέρουν ιδιότητες διαφορετικές από το μέσο όρο. Ειδικά για τις συναλλαγές μέσω διαδικτύου, ωστόσο, που γίνονται κατά κανόνα με τη χρήση ΓΟΣ, δεν μπορούμε να διακρίνουμε από το ευρύ καταναλωτικό κοινό, όσους συναλλάσσονται μέσω του διαδικτύου ως ειδικότερη ομάδα συναλλασσόμενων, που θέτει για τις συναλλαγές αυτές ιδιαίτερα πρότυπα συμπεριφοράς και αντίληψης, ώστε να μην είναι τάχα κρίσιμη η ερμηνεία που

425. Εφαθ 4958/2004 ΔΕΕ 2005,196, ΕφΚρητ 267/1997 ΑρξΝ 1999,212, Δελούκας, Οι γενικοί όροι συναλλαγών, Αθήνα, 1952, σελ. 285, *Staudinger/Schlosser*, §5 AGBG, Rn. 20, *Palandt/Heinrichs*, §305c Rn. 16, *Schlechtriem*, Die sogenannte Unklarheitenregel des §5 AGBG, in: FS für Helmut Heinrichs zum 70. Geburtstag, 1998, σελ. 509, *Roth*, Funktion und Anwendungsbereich der Unklarheitenregel des § 5 AGBG, WM 1991 (Teil II), 2129.

426. Βλ. παρακ. §12 IV A.

427. Βλ. για τα αυξημένα αυτά βάρη στους επαγγελματίες συναλλασσόμενους §2 VII Γ 5 δ.

428. *Bunte*, in: *Schimansky/Bunte/Lwowski*, Bankrechts-Handbuch, Band I, 2.Aufl.(2001), σελ. 105, *Westermann*, Das Transparenzgebot - ein neuer Oberbegriff der AGB-Inhaltskontrolle?, in: FS für Ernst Steindorff zum 70. Geburtstag, σελ. 822, *Schmidt-Salzer*, Recht der AGB und der mißbräuchlichen Klauseln: Grundfragen, JZ 1995, 228, ο ίδιος, Das Recht der Allgemeinen Geschäfts- und Versicherungsbedingungen, 1967, σελ. 187.

θα προσέδιδε ένας συναλλασσόμενος άπειρος στη χρήση των ηλεκτρονικών μέσων και του διαδικτύου⁴²⁹. Η χρήση ανοικτών σε όλους μέσων ηλεκτρονικής επικοινωνίας, όπως είναι το διαδίκτυο, δεν επιτρέπει να δεχθούμε ένα πρότυπο συναλλακτικής συμπεριφοράς, που καθορίζεται σε στενό πλαίσιο από ανθρώπους, που είναι εξοικειωμένοι και γνωρίζουν τις τεχνικές ιδιαιτερότητες της χρήσης των ηλεκτρονικών μέσων.

IV. Επιμέρους κρίσιμα ερμηνευτικά στοιχεία της γενικής-αντικειμενικής ερμηνείας των ΓΟΣ

A. Το γράμμα των ΓΟΣ

Το γράμμα θα πρέπει να είναι η αφετηρία για τον καθορισμό του γενικού κανονιστικού νοήματος των ΓΟΣ⁴³⁰. Ανάλογα με το πόσο ευρύς είναι ο κύκλος πελατών, στον οποίο απευθύνονται οι ΓΟΣ, ο δικαστής θα πρέπει να αποβλέπει, άλλοτε στις γλωσσικές συνήθειες μιας συγκεκριμένης συναλλακτικής ομάδας και άλλοτε στην κοινή γλωσσική αντίληψη της καθημερινής ζωής⁴³¹. Ειδικότερο ζήτημα αναζήτησης του κανονιστικού νοήματος προκύπτει, όταν στους ΓΟΣ περιέχονται λέξεις ή φράσεις που διέπονται από ειδικό γλωσσικό κώδικα, που δεν γίνεται αντιληπτός στον κύκλο των πελατών, για τους οποίους οι ΓΟΣ προορίζονται, όπως π.χ. σε περίπτωση χρήσης ειδικών τεχνικών όρων ή όρων της νομικής επιστήμης ή της νομοθεσίας.

1. Ερμηνεία εξειδικευμένων όρων του εμπορίου, της τεχνικής ή της επιστήμης στους ΓΟΣ

Ως τεχνικοί όροι (*termini technici*) νοούνται οι όροι εκείνοι, που δεν απαντούν στην κοινή, καθημερινή χρήση της γλώσσας ή οι όροι, που, στο πλαίσιο της χρήσης τους από ένα συγκεκριμένο κύκλο συναλλασσομένων ή σε έναν ειδικό τομέα της ανθρώπινης γνώσης, της τεχνικής ή των επιστημών, αποκτούν ένα ιδιαίτερο νόημα, διαφορετικό από αυτό, με το οποίο χρησιμοποιούνται στην καθημερινή επικοινωνία των ανθρώπων. Η παρουσία τεχνικών όρων στους ΓΟΣ είναι ιδιαίτερα συχνή, καθώς οι οικείοι τομείς εμπορικής δραστηριότητας, στους οποίους δραστηριοποιούνται οι χρήστες τους π.χ. οι τομείς της ασφαλιστικής ή τραπεζικής δραστηριότητας, γεννούν μια πληθώρα τεχνικών, οικονομικών, λογιστικών ή άλλων όρων, που συγκροτούν μια ειδική ορολογία. Στους γενικούς όρους ασφάλισης εξάλλου απαντούν συχνά όροι ιατρικοί⁴³²

429. Βλ. *Wiebe*, Die elektronische Willenserklärung, 2002, σελ. 421 επ., αντίθετα όμως *Süßenberger*, Das Rechtsgeschäft im Internet, Frankfurt a.M. 2000, σελ. 80

430. *Pfeiffer*, Die Belange der Versicherer als Kriterium bei der Auslegung von AVB, in: Staat, Wirtschaft, Assekuranz und Wissenschaft, FS für Robert Schwebler, 1986, 409

431. *Schmidt-Salzer*, Recht der AGB und der missbräuchlichen Klauseln: Grundfragen, JZ 1995, 228, *Pfeiffer*, ο.π.

432. Βλ. πχ. την ερμηνεία της λέξεως «κήλη» στις ΑΠ 969/2003 Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ (332935), ΕφΑθ 4958/2004 ΔΕΕ 2005,196 και την ερμηνεία της λέξεως «καρδιοπάθεια» στην ΕφΠειρ 237/1989 ΕΕμπΔ 1989,455.

αλλά και όροι των φυσικών επιστημών, με τους οποίους επιχειρείται να περιγραφεί με ακριβή κριτήρια ο ασφαλιστικός κίνδυνος.

Όταν ο χρήστης των ΓΟΣ απευθύνεται σε ένα ευρύτερο κοινό, που δεν έχει ειδικές γνώσεις του οικείου τομέα εμπορικής δραστηριότητας, στον οποίο αυτός δραστηριοποιείται, κρίσιμη ερμηνευτικά, στο πλαίσιο της αναζήτησης του κανονιστικού νοήματος, πρέπει να είναι η καθημερινή, κοινή γλωσσική αντίληψη (*Laienauslegung*)⁴³³, το γενικό γλωσσικό νόημα των λέξεων, το οποίο παρουσιάζεται εύλογο για τον αποδέκτη, αφού βρίσκεται εγγύτερα σε αυτόν από κάποιον ειδικό γλωσσικό κώδικα⁴³⁴.

Τεχνικές εκφράσεις και όροι εκλαμβάνονται, πάντως, με την τεχνική τους σημασία, όταν δεν έχουν άλλη σημασία στο επίπεδο της κοινής γλωσσικής αντίληψης⁴³⁵, αφού στην περίπτωση αυτή δεν υπάρχει κάποιο άξιο προστασίας πραγματικό εμπιστοσύνης από πλευράς του αντισυμβαλλομένου⁴³⁶. Με την τεχνική τους σημασία θα πρέπει να εκληφθούν οι τεχνικοί όροι και όταν γίνεται σαφές από το κείμενο της σύμβασης το τεχνικό νόημα με το οποίο οι όροι χρησιμοποιούνται⁴³⁷, μέσω π.χ. επεξήγησης ή χρήσης ορισμών ή έστω όταν γίνεται σαφές αυτό μόνο το γεγονός ότι χρησιμοποιούνται με ιδιαίτερη τεχνική σημασία⁴³⁸. Η σχετική κρίση, αν έγινε σαφές από το κείμενο της σύμβασης στον αντισυμβαλλόμενο ότι ο τεχνικός όρος των ΓΟΣ ακολουθεί ειδικό γλωσσικό κώδικα, που του προσδίδει την τεχνική σημασία, θα πρέπει να λάβει υπόψη, όμως, το σε υψηλό βαθμό προστατευόμενο συμφέρον του αντισυμβαλλομένου απαλλαγής από την ερμηνευτική προσπάθεια, λόγω ακριβώς της χρησιμοποίησης ΓΟΣ⁴³⁹. Επιπλέον δε στην περίπτωση που οι ΓΟΣ χρησιμο-

433. Δελούκας, Οι γενικοί όροι συναλλαγών, Αθήνα, 1952, σελ. 285, *Naef*, Über die Auslegung des Versicherungsvertrages, σελ. 54, *Schmidt-Salzer*, Das Recht der Allgemeinen Geschäfts- und Versicherungsbedingungen, 1967, σελ. 188, *Pfeiffer*, Die Belange der Versicherer als Kriterium bei der Auslegung von AVB, in: Staat, Wirtschaft, Assekuranz und Wissenschaft, FS für Robert Schwebler, 1986, 409, *Mühl*, Zur Geltung und Auslegung der Allgemeinen Geschäftsbedingungen der Banken und zum Grundsatz ihrer einheitlichen Auslegung durch das Revisionsgericht, in: Beiträge zum Wirtschaftsrecht, Festschrift für Heinz Kaufmann, σελ. 286.

434. *Lüderitz*, Auslegung von Rechtsgeschäften, σελ. 300.

435. *Dreher*, AcP 189, σελ. 362, *Staudinger/Schlosser*, §5 AGBG, Rn. 20, *Palandt/Heinrichs*, § 305c, Rn. 16, *Schmidt-Salzer*, Das Recht der Allgemeinen Geschäfts- und Versicherungsbedingungen, 1967, σελ. 188, *Naef*, ο.π. σελ. 59.

436. *Lüderitz*, ο.π., *Naef*, ο.π. σελ. 60.

437. *Dreher*, AcP 189, σελ. 370, *Naef*, ο.π. σελ. 57.

438. Στην περίπτωση αυτή πάντως εφόσον οι ΓΟΣ χρησιμοποιούνται απέναντι σε καταναλωτές, με την έννοια του άρθρου 1 §4 α Ν 2251/1994 και οι τεχνικοί όροι ή εκφράσεις, που πρέπει να εκληφθούν με την τεχνική τους σημασία, είναι τόσο δυσνόητοι για το μέσο καταναλωτή, ώστε αυτός να μην μπορούσε να αντιληφθεί το νόημα τους, ακόμα και αν επιχειρούσε να το πληροφορηθεί, τότε οι τεχνικοί όροι και εκφράσεις των ΓΟΣ θα προσκρούουν στην αρχή της διαφάνειας (*Transparenzgebot*), που διέπει τις συναλλαγές με καταναλωτές, οπότε και η σχετική ρήτρα των ΓΟΣ, που τους περιέχει, κινδυνεύει να χαρακτηριστεί αδιαφανής και να κηρυχθεί άκυρη. Βλ. σχετικά με την αρχή της διαφάνειας παρακ. §9 II B και §10 I.

439. Βλ. ήδη παραπάνω §6 I B.

ποιούνται απέναντι σε καταναλωτές, βαρύνει στην αξιολογική εκτίμηση του μέτρου, στο οποίο, με βάση την αρχή της καλής πίστης, βαρύνεται ο καταναλωτής να αναζητεί τέτοιες ειδικές γλωσσικές σημασίες και η γενική αρχή της προστασίας του καταναλωτή, η οποία μάλιστα θετικοποιείται, ενόψει ειδικά της ερμηνείας των ΓΟΣ, στο άρθρο 2 §4 εδ. α΄ του Ν 2251/1994.

Τέλος με την τεχνική τους έννοια, ακόμα και αν υπάρχει αποκλίνουσα σημασία στο επίπεδο της κοινής γλωσσικής αντίληψης, θα πρέπει να εκληφθούν τεχνικοί όροι, που περιέχονται σε ΓΟΣ, που απευθύνονται σε έναν εξειδικευμένο κύκλο συναλλασσομένων, οι οποίοι λόγω της επαγγελματικής τους ιδιότητας είναι σε θέση να αντιληφθούν την εξειδικευμένη ορολογία (π.χ. ΓΟΣ του χονδρεμπορίου, ΓΟΣ ασφάλισης επαγγελματικής ευθύνης κλπ.)⁴⁴⁰.

2. Ερμηνεία νομικών όρων στους ΓΟΣ

Ιδιαίτερη κατηγορία τεχνικών όρων αποτελούν και οι νομικοί όροι, που απαντούν με εξαιρετική συχνότητα στους ΓΟΣ⁴⁴¹, όπως είναι απόλυτα αναμενόμενο, αφού οι ΓΟΣ, όπως και κάθε συμβατικό κείμενο⁴⁴², επιχειρούν να ρυθμίσουν νομικά ζητήματα. Κατά κανόνα οι νομικοί όροι χρησιμοποιούνται στους ΓΟΣ με την έννοια, που έχουν στις διατάξεις του νόμου, αφού ο χρήστης των ΓΟΣ έχει εύλογο συμφέρον για ασφάλεια στις έννομες σχέσεις του με τη χρησιμοποίηση όρων παγιωμένων, ως προς την έννοιά τους, στη νομολογία και τη νομική επιστήμη. Το συμφέρον αυτό δεν αποτελεί παρά μια ειδικότερη έκφραση του συμφέροντος επιχειρηματικού εξορθολογισμού (Rationalisierungsinteresse), που επιδιώκεται με τη χρήση ΓΟΣ.

Όπως οι λοιποί τεχνικοί όροι που περιέχονται στους ΓΟΣ, έτσι και οι νομικοί όροι των ΓΟΣ, όταν δεν απαντούν στην κοινή και καθημερινή γλώσσα, όταν δηλαδή δεν έχουν άλλη σημασία παρά μόνο τη νομική, ισχύουν με τη νομική τους σημασία, γιατί σε αυτή την περίπτωση ο μέσος αντισυμβαλλόμενος δεν θα μπορούσε να τους αντιληφθεί με άλλο περιεχόμενο. Ελλείπει δηλ. κάθε πραγματικό εμπιστοσύνης, στο οποίο, έστω και υποθετικά, θα μπορούσε να

440. Δελούκας, Οι γενικοί όροι συναλλαγών, Αθήνα, 1952, σελ. 285-286, *Dreher*, AcP 189, σελ. 370-371, *Schmidt-Salzer*, Das Recht der Allgemeinen Geschäfts- und Versicherungsbedingungen, 1967, σελ. 187, *Naef*, ο.π. σελ. 57 επ.

441. Νομικοί όροι στους ΓΟΣ, ενδέχεται να προέρχονται και από αλλοδαπά δίκαια. Π.χ. στις συμβάσεις ασφάλισης θαλαμηγών σκαφών, έχει επικρατήσει στην εγχώρια αγορά σε μεγάλο βαθμό η χρήση των *Institute Yacht Clauses* και των *Institute Speed Boat Clauses*, που έχουν εκπονηθεί από το Ινστιτούτο Ασφαλιστών του Λονδίνου (*Institute of London Underwriters*) για τις συμβάσεις ασφάλισης σκαφών αναψυχής και ταχυπλόων σκαφών αντίστοιχα. Στους όρους αυτούς χρησιμοποιούνται νομικοί όροι, που έχουν ληφθεί από το αγγλικό δίκαιο της θαλάσσιας ασφάλισης, από τη σκοπιά του οποίου και έχουν συνταχθεί πρβλ. και ΕφΠειρ 11/2011 ΔΕΕ 2011,814, ΕφΠειρ 690/2000 ΔΕΕ 2000,1135.

442. Βλ. και *Λιάππη*, Η διαμόρφωση των συμβάσεων, Αθήνα 2003, σελ. 55-56, που αναφέρει ότι «η νομική γλώσσα επιτρέπει ... στη σύμβαση να εκπληρώσει αποτελεσματικότερα και ασφαλέστερα την αποστολή της μέσα στο σύστημα της έννομης τάξης» και χαρακτηρίζει την χρήση της νομικής γλώσσας «αναπόφευκτη αναγκαιότητα χάριν της σαφήνειας και της νομικής ακρίβειας των όρων της σύμβασης».

στηριχθεί ο αποδέκτης των ΓΟΣ. Όταν όμως οι χρησιμοποιούμενοι νομικοί όροι πέρα από την ειδική νομική σημασία τους έχουν και μια δεύτερη σημασία στο επίπεδο της απλής καθημερινής γλώσσας, τότε γεννάται το ζήτημα, αν κρίσιμη θα πρέπει να είναι η ειδική νομική σημασία τους ή αν αντίθετα θα πρέπει να προκριθεί η σημασία που έχουν στην κοινή καθημερινή γλώσσα.

Έχει υποστηριχθεί η άποψη ότι η ερμηνεία νομικών όρων στους ΓΟΣ διαφοροποιείται από την ερμηνεία των λοιπών τεχνικών όρων⁴⁴³, με τα επιχειρήματα ότι η χρησιμοποίηση νομικών όρων στους ΓΟΣ είναι απολύτως αναμενόμενη για κάθε αντισυμβαλλόμενο, αφού, λόγω της ρυθμιστικής τους αποστολής, οι ΓΟΣ περιέχουν πάντοτε πλήθος όρων του νόμου ή της νομικής επιστήμης. Επίσης υποστηρίζεται ότι ασφάλεια δικαίου μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσα από τη χρησιμοποίηση σαφών εννοιών και την ενιαία και σταθερή ερμηνεία των νομικών όρων, είτε αυτοί περιέχονται σε κείμενα νόμων ή συμβάσεων⁴⁴⁴.

Ωστόσο, όταν από τη διατύπωση των ΓΟΣ που περιέχουν τη νομική ορολογία και τη συστηματική σύνδεση των όρων αυτών με τους υπόλοιπους ΓΟΣ δεν προκύπτει με σαφήνεια ότι ο νομικός όρος χρησιμοποιείται με τη νομική του σημασία, τότε ο νομικός όρος θα ληφθεί με την κοινή και όχι με τη νομική του σημασία⁴⁴⁵. Έτσι ορθά κατά την ερμηνεία ρήτρας ασφαλιστηρίου συμβολαίου περιγραφής του ασφαλιζόμενου κινδύνου, κατά την οποία παρέχεται ασφαλιστική κάλυψη του περιεχομένου εμπορικού καταστήματος «από τον κίνδυνο κλοπής» δεν δόθηκε ερμηνευτική σημασία στην κατά το νόμο διάκριση μεταξύ του εγκλήματος της κλοπής από το έγκλημα της ληστείας, με αποτέλεσμα να θεωρηθεί ότι η κάλυψη δεν περιορίζεται αυστηρά σε μόνες τις περιπτώσεις κλοπής αλλά εκτείνεται και σε κάθε περίπτωση παράνομης αφαίρεσης πράγματος που επιτυγχάνεται με βία κατά προσώπου και έτσι και στις περιπτώσεις ληστείας⁴⁴⁶. Όπου αντίθετα γίνεται σαφές ότι η χρήση ενός όρου γίνεται με την αυστηρή νομική του σημασία, τότε η σημασία αυτή θα πρέπει να είναι και

443. Βλ. την ειδική μελέτη για την ερμηνεία νομικών όρων που περιέχονται στους ΓΟΣ του *Dreher*, *Die Auslegung von Rechtsbegriffen in Allgemeinen Geschäftsbedingungen*, AcP 189, 370. Διαφορετική μεταχείριση της νομικής ορολογίας από την υπόλοιπη τεχνική ορολογία φαίνεται να επιφυλάσσει σε μας ο *Καράσης*, ΓενΑρχ II, Δικαιοπραξία Β', Γ 333, σελ. 328, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι η κοινή γλωσσική έννοια του ΓΟΣ θα ληφθεί υπόψη μόνο εφόσον είναι ευνοϊκότερη για τον πελάτη, συμπέρασμα που δεν μπορεί όμως να βρει στήριγμα στις αρχές της ερμηνείας της δικαιοπραξίας.

444. Καθαρά εννοιοκρατικό το επιχείρημα του *Dreher*, AcP 189, 370 ότι οι ΓΟΣ μαζί με τις διατάξεις του νόμου συγκροτούν σε κάθε ρυθμιζόμενη συμβατική σχέση μια ενιαία ρυθμιστική τάξη και για το λόγο αυτό επιβάλλεται η ενιαία ερμηνεία των νομικών όρων είτε συναντώνται στους ΓΟΣ είτε στο νόμο.

445. *Naef*, *Über die Auslegung des Versicherungsvertrages*, σελ. 62-63, *Lüderitz*, *Auslegung von Rechtsgeschäften*, σελ. 372. Βλ. επίσης *Schmidt-Salzer*, *Das Recht der Allgemeinen Geschäfts- und Versicherungsbedingungen*, 1967, σελ. 189-190, και *Roth*, *Funktion und Anwendungsbereich der Unklarheitenregel des § 5 AGBG (Teil II)*, WM 1991, 2129 επ., οι οποίοι τάσσονται αδιάκριτα υπέρ της κοινής γλωσσικής σημασίας, χωρίς να διακρίνουν με βάση το αν έγινε σαφές ότι ο όρος χρησιμοποιείται με τη νομική του σημασία.

446. Αυτή η λύση δόθηκε από την ΠΠρΘεσ 7135/1995 ΕΕμπΔ 1997,746.

η ισχύουσα⁴⁴⁷. Στην εύρεση του μέτρου, που οφείλει να γίνεται αντιληπτή η νομική σημασία της λέξεως ή φράσεως που περιέχεται στο ΓΟΣ, βαρύνοντα ρόλο θα παίξει, εφόσον πρόκειται για σύμβαση με καταναλωτή, η αρχή της προστασίας του καταναλωτή, όπως στο πεδίο της ερμηνείας προκύπτει ρητώς από την §4 εδ. α΄ του άρθρ. 2 Ν. 2251/1994. Ρόλο θα παίξει όμως και η ιδιότητα των νομικών όρων να συμπυκνώνουν με ακρίβεια δύσκολα και σύνθετα κανονιστικά νοήματα, ιδιότητα που εξυπηρετεί ακριβώς τη λειτουργικότητα του κειμένου της σύμβασης ως κανονιστικού κειμένου και καθιστά την ύπαρξή τους στους ΓΟΣ αναγκαία για την έλλογη ρύθμιση της σχέσης των μερών και παράλληλα αναμενόμενη για τον αντισυμβαλλόμενο.

Περαιτέρω, όταν στους ΓΟΣ περιλαμβάνονται το κείμενο ή ολόκληρες φράσεις διατάξεων νόμου, ο πελάτης θα πρέπει να εκλαμβάνει τους όρους αυτούς με τη νομική τους σημασία, που γίνεται δεκτή από τη νομική επιστήμη και τη νομολογία⁴⁴⁸, αφού οφείλει, όπως και κάθε πολίτης που υπόκειται στους νόμους, να γνωρίζει ότι οι όροι αυτοί αποτελούν απλή απόδοση διατάξεων νόμου. Η ερμηνεία των ΓΟΣ θα πρέπει, λοιπόν, στην περίπτωση αυτή να ακολουθήσει την κρατούσα ερμηνεία της συγκεκριμένης διάταξης⁴⁴⁹. Το ίδιο πρέπει κατά μείζονα λόγο να ισχύσει, όταν στους ΓΟΣ γίνεται ρητά παραπομπή σε διατάξεις νόμου, π.χ. σε μια ασφαλιστική σύμβαση κατά της κλοπής γίνεται αναφορά στις διατάξεις περί κλοπής του Ποινικού Κώδικα⁴⁵⁰. Δεν γίνεται, όμως, σαφές ότι αποδίδονται διατάξεις του νόμου, όταν το κείμενο του νόμου αποδίδεται στους ΓΟΣ όχι αυτούσιο αλλά μόνο κατά το νόημα του⁴⁵¹. Κρίσιμα κριτήρια για το κατά πόσο γίνεται σαφές στον αντισυμβαλλόμενο ότι το κείμενο της σύμβασης αποδίδει διατάξεις του νόμου θα αποτελέσουν η αλλοίωση που έχει υποστεί στο ΓΟΣ η διάταξη του νόμου, η ενδεχόμενη παράλειψη ουσιωδών όρων της νομικής διάταξης, το κατά πόσο σχετίζεται η διάταξη του νόμου με το ρυθμιστικό περιεχόμενο του ΓΟΣ, η έκταση του κειμένου του νόμου που μεταφέρεται με πιστότητα κλπ.⁴⁵²

447. Στο μέτρο πάντως που πρόκειται για συμβάσεις με καταναλωτές, οι ΓΟΣ που περιέχουν νομική ορολογία θα πρέπει να υφίστανται και έλεγχο της διαφάνειάς τους, με κριτήριο αν η χρήση της νομικής ορολογίας εμποδίζει την κατανόηση τους από τον καταναλωτή, βλ. παρακ. §10 Ι.

448. *Καράσης*, ΓενΑρχ ΙΙ, Δικαιοπραξία Β΄, Γ 333, σελ. 328, *Δελούκας*, Οι γενικοί όροι συναλλαγών, Αθήνα, 1952, σελ. 288-289, *Staudinger/Schlosser*, §5 AGBG, Rn. 20, v. *Gierke*, Versicherungsrecht - Erste Hälfte, 1937, σελ. 61.

449. *Pfeiffer*, Die Belange der Versicherer als Kriterium bei der Auslegung von AVB, in : Staat, Wirtschaft, Assekuranz und Wissenschaft, FS für Robert Schwebler, 1986, 413, *Roth*, Funktion und Anwendungsbereich der Unklarheitenregel des § 5 AGBG (Teil II), WM 1991, 2130, *Δελούκας*, Οι γενικοί όροι συναλλαγών, Αθήνα, 1952, σελ. 288-289.

450. Πρβλ. v. *Gierke*, Versicherungsrecht - Erste Hälfte, 1937, σελ. 61.

451. *Naef*, ο.π., σελ. 67, *Καράσης*, ΓενΑρχ ΙΙ, Δικαιοπραξία Β΄, Γ 333, σελ. 328, ο οποίος απαιτεί ο ΓΟΣ να περιλαμβάνει το κείμενο της διάταξης του νόμου «χωρίς ουσιαστικούς αποκλίνουσες διατύπωση». Την διάκριση αυτή παραλείπει ο *Δελούκας*, ο.π. έχοντας προφανώς υπόψη του μόνο την περίπτωση της αυτούσιας μεταφοράς διατάξεων του νόμου.

452. *Dreher*, AcP 189, πρβλ. και *Λιάππη*, Η διαμόρφωση των συμβάσεων, Αθήνα, 2003, σελ. 59.

B. Το συστηματικό στοιχείο στην ερμηνεία των ΓΟΣ

Όπως σε όλες τις συμβάσεις, έτσι και στους ΓΟΣ ως συμβατικούς όρους η ερμηνεία θα πρέπει να αξιοποιεί το συστηματικό στοιχείο. Ο κάθε ΓΟΣ δεν πρέπει να ερμηνεύεται απομονωμένα από τις υπόλοιπες ρήτρες της σύμβασης⁴⁵³. Από τη συστηματική διάταξη των ΓΟΣ, τη θέση κάθε ρήτρας στο κείμενο της σύμβασης και την ένταξη της σε ένα συγκεκριμένο κεφάλαιο των ΓΟΣ μπορεί κανείς να αντλήσει ερείσματα για να φωτίσει το νόημα και το σκοπό της κάθε ρήτρας της σύμβασης⁴⁵⁴. Λέξεις ή φράσεις των ΓΟΣ μπορούν να ερμηνευθούν με τη βοήθεια άλλων χωρίων ή παραγράφων, όπου περιέχεται η ίδια λέξη ή φράση. Έτσι με βάση ρητή διευκρίνιση που περιείχετο σε άλλο γενικό όρο της σύμβασης κρίθηκε ότι στην εξαιρούμενη από την ασφαλιστική κάλυψη σωματική βλάβη, ανήκε και η θανατηφόρα σωματική βλάβη⁴⁵⁵. Οι ορισμοί, εξάλλου, που περιέχονται στους ΓΟΣ, θα πρέπει να θεωρείται ότι έχουν ισχύ για το σύνολο της σύμβασης, αφού τίθενται με σκοπό τη συνολική και συστηματική ρύθμιση της συμβατικής σχέσης⁴⁵⁶.

Η ερμηνεία των δικαιοπραξιών, ωστόσο, δεν μπορεί, ακόμα και σε συμβάσεις με εκτενείς όρους, όπως είναι οι συμβάσεις που συνάπτονται με βάση ΓΟΣ, να κάνει χρήση του συστηματικού κριτηρίου, στο βαθμό που το κάνει η ερμηνεία του νόμου. Μία χωρίς αφορμή και ανάγκη καταφυγή στη ρυθμιστική τεχνική, που ακολούθησε ο συντάκτης των ΓΟΣ δεν είναι επιτρεπτή⁴⁵⁷. Παρά την έκταση και τη διεξοδικότητα του κειμένου των ΓΟΣ, η συστηματική διάταξη τους μπορεί να είναι κρίσιμη μόνο στο βαθμό, που από αυτή γίνεται φανερό για το μέσο εκπρόσωπο του κύκλου των συναλλασσομένων, στον οποίο οι ΓΟΣ απευθύνονται, η βούληση του χρήστη των ΓΟΣ⁴⁵⁸. Τον περιορισμό αυτό επιτείνει η αρχή της διαφάνειας των ΓΟΣ⁴⁵⁹, που μέσω των γενικών κανόνων ερμηνείας των δικαιοπραξιών επιβάλλει να γίνεται κατανοητό των νόημα των ΓΟΣ από μόνο το γράμμα τους, χωρίς να είναι ανάγκη να προβαίνει ο αναγνώστης σε μη προφανείς συσχετισμούς της ερμηνευόμενης ρήτρας με άλλους όρους ή με το σύνολο του κειμένου της σύμβασης.

453. Χριστοφορίδης, Η στερεότυπος ρήτρα, EEN 1975,262, *Bunte*, in : Schimansky/Bunte/Lwowski, Bankrechts-Handbuch, Band I, 2.Aufl.(2001), σελ. 105.

454. *Larenz/Wolf*, AllgT, 9. Aufl., 2004, §28 Rz. 37, σελ. 519.

455. Βλ. έτσι ΕφΑθ 1326/2004 ΕΕμπΔ 2005,564.

456. Βλ. και *Kleinertz*, Die Unklarheitenregel bei der Auslegung von Allgemeinen Geschäftsbedingungen und Gesetzen, σελ. 70.

457. *Pfeiffer*, Die Belange der Versicherer als Kriterium bei der Auslegung von AVB, in: Staat, Wirtschaft, Assekuranz und Wissenschaft, FS für Robert Schwebler, 1986, 413 επ.

458. *Kleinertz*, ο.π, σελ. 41.

459. *Roth*, Funktion und Anwendungsbereich der Unklarheitenregel des § 5 AGBG (Teil II), WM 1991, 2128.

ISBN: 978-960-562-534-4



15678